

COLOFON

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt vier keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen.

Heemhuis 'Mariënwater'
Berlicumseweg 8
5248 NT Rosmalen
Postbus 64
5240 AB Rosmalen
www.heemkundekringrosmalen.nl
info@heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van Grunsven, voorzitter
- secretaris, vacature
- Henda Pennings, penningmeester
- Wilma van Creijl, bestuurslid
- Carin Bruggeman, bestuurslid
- Kitty van der Doelen-Crane, notulist

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Harry Coppens
- Gerrit Mol
- Ad Tibosch
- Frans Vos
- Jan van Hassel
- Krien van Hirtum, (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. Rosmalen

Losse nummers:

- € 4,50 per uitgave

Distributieadres:

- Harry Coppens
Stationsstraat 8 5241 EE Rosmalen,
Tel.: 073-5218349

Kopijadres:

- Heemkundekring Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen
- info@heemkundekringrosmalen.nl

Ledenadministratie:

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid over zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

JAARGANG 18 - NUMMER 2 JULI 2008

Inhoudsopgave

Pagina

<i>Redactie:</i>	Voorwoord	2
<i>Rien van Cromvoirt:</i>	Sanatorium Mariaoord 1945-1969	2
<i>Gerrit Mol</i>	Verhaal van een ex-patiënt	10
<i>Harry Coppens:</i>	Jonge Wacht	11
<i>Gerrit Mol:</i>	40 jaar M.C.Les Vites	17
<i>J. Cooymans:</i>	Oorlog en Bevrijding Coudewater	24
<i>Ad Tibosch:</i>	Historie wielersport Rosmalen (4)	31
<i>Harry Coppens:</i>	Voor u gehoord (48)	42
	Sponsors Heemkundekring	44

Foto omslag:

Maart 1876, overstroming in Rosmalen aan het begin van de vroegere Tweeberg, tegenwoordig Burg. Jonkheer von Heijdenlaan. Deze boerderijen, "De Schaapstal" en "Tivoli", stonden ongeveer bij de huidige spoorwegovergang in een gebiedje dat vroeger "Tivoli" werd genoemd.

Voorwoord

Beste lezer,

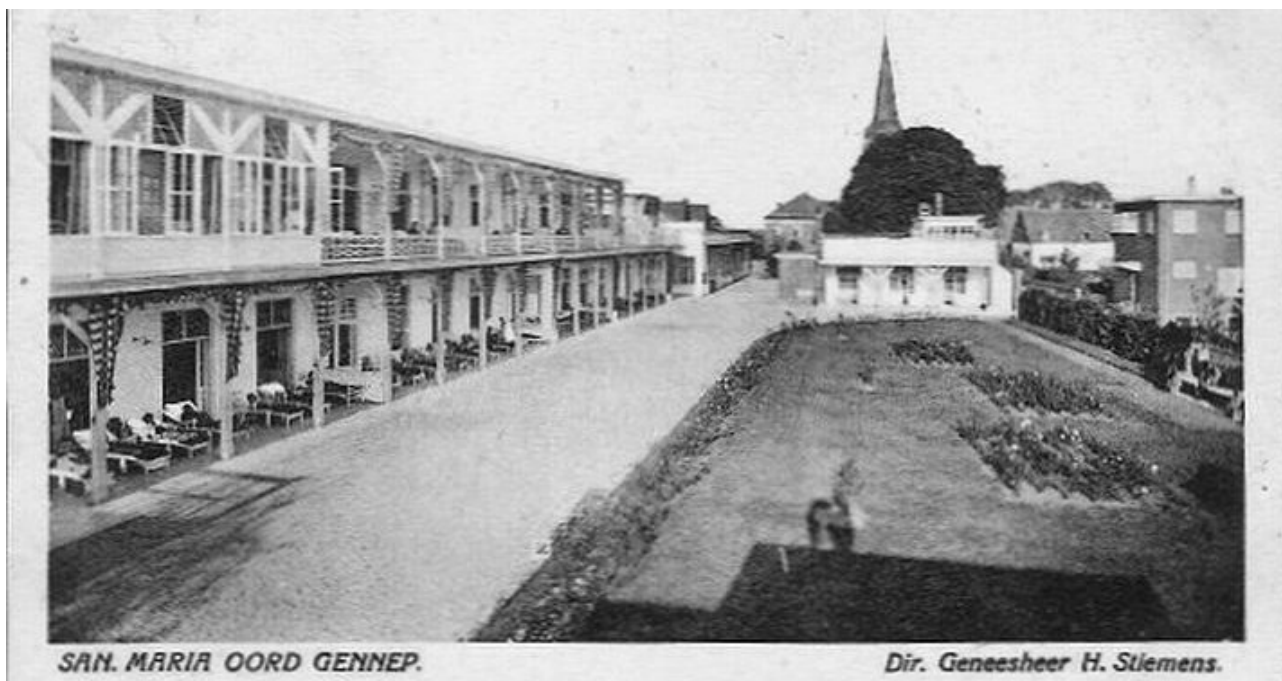
Zoals u in het colofon kunt zien is ons redactie-team met twee echte Rosmalenaren uitgebreid: Jan van Hassel en Frans Vos. Dat betekent meteen dat er heel wat Rosmalense verhalen extra opduiken tijdens onze vergaderingen. Kunst is nu om die verhalen op papier te krijgen.

Rosmalla doet daartoe weer een poging. Het zijn allemaal verhalen 'uit grootmoeders tijd.' Dat maakt dit tijdschrift ook zo leuk. Terugkijken en glimlachen. Veel leesplezier, enlaat eens horen wat u er van vindt of zet zelf uw herinneringen ook eens op papier. De redactie is graag bereid u daarbij te helpen! Veel leesplezier.

Sanatorium Maria Oord Rosmalen van 1945 t/m 1969

Rien van Cromvoirt

Velen kennen Mariaoord als verpleeghuis, maar weten niet dat Maria Oord van oorsprong een bekend vrouwensanatorium in Gennep was met een bewogen geschiedenis. Wij moeten hiervoor terug naar de eindjaren 1800. Tuberculose (t.b.c.), ook wel de tering of de witte dood genoemd, was in die jaren de belangrijkste doodsoorzaak. Dr. Koch, die hiervoor later de Nobelprijs kreeg, ontdekte de tuberkelbacil. Het slechte leefklimaat, vooral in de steden, en de hygiëne waren de oorzaak, dat deze bacil zich zo snel kon verbreiden. De enige remedie hiertegen was het afzonderen van de slachtoffers. Antibiotica was toen nog een onbekend geneesmiddel.

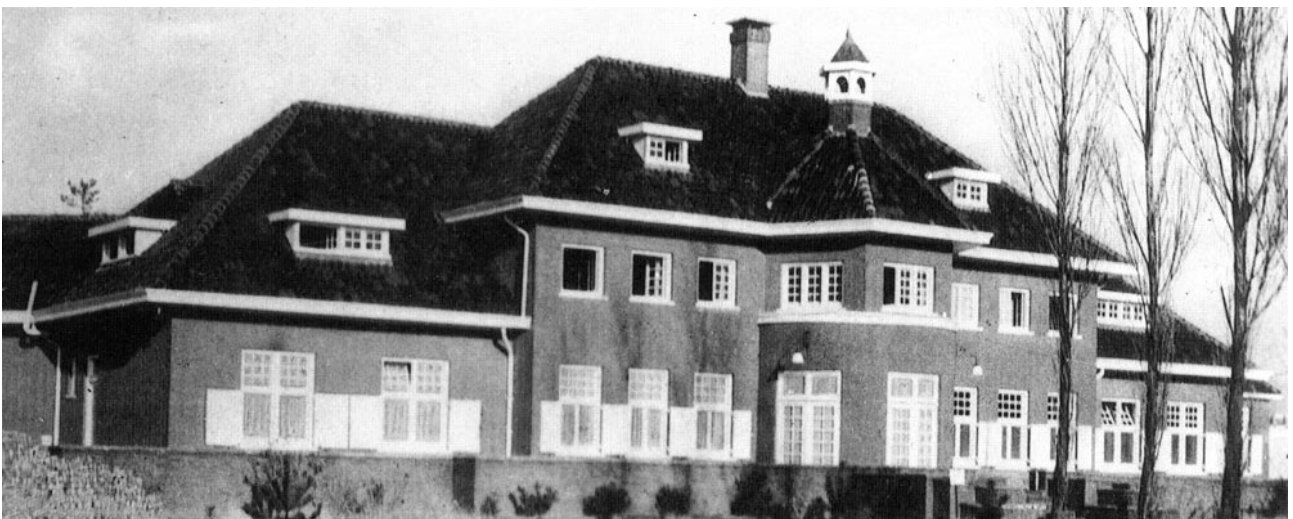
Het Katholiek Vrouwensanatorium bij het St. Rochusgesticht in Gennep

Daarom verzocht huisarts Stiemens aan de Zusters van Liefde in Gennep om ook t.b.c.-patiënten te gaan verplegen in het St. Rochusgesticht, gelegen in hun achtertuin. Sinds 1909 verzorgden zij hier in het kader van liefdewerk enkele patiënten met een besmettelijke ziekte. Omdat het aantal patiënten zo schrikbarend toenam, besloot de congregatie in 1918 bij het St. Rochusgesticht een katholiek vrouwenasylum te bouwen. Door de aankoop van de lagere school kon dr. Stiemens, nu ook geneesheer-directeur, Maria-Oord laten uitgroeien tot een voor die tijd modern sanatorium met 160 bedden. Maar de zeer lange wachtlijsten bleven bestaan. Er werd in het naburige Heijen een dependance gevestigd en men besloot eind 1943 hier in de bossen een geheel nieuw sanatorium met 225 bedden te bouwen. Door de operatie "Market Garden" van de geallieerden in september 1944 werd de Maas als verdedigingslinie voor de nazi's veel belangrijker dan de 900 inwoners van Gennep. De gehele bevolking werd daarom drie dagen voor Kerstmis in treinwagons op transport gesteld naar Harreveld. De patiënten met hun verzorgers werden afzonderlijk vervoerd en ondergebracht in een gebouw bestemd voor 250 tuchthuisboef-

jes, waar aan alles een tekort was, zelfs aan licht en water. Na de bevrijding bleek, dat het sanatorium totaal leeggeplunderd en verwoest was en in de bossen van Heijen lag zoveel oorlogstuig, dat de in april 1945 benoemde geneesheer-directeur, dokter De Kleermaeker, op zoek moest naar een nieuwe locatie in een bosrijke, gezonde omgeving.

Hij ontdekte bij toeval in Rosmalen een prachtig landgoed, de Duinsche Hoeve, 54 ha., met een grote villa en twee pachtboerderijen, maar er was een probleem. De eigenaar Lewin, een jood, wilde het aanvankelijk niet verkopen aan de zusters, maar mede door bemiddeling van de pastoor Van de Biggelaar in Maliskamp kon de koop toch op **2 juli 1945** worden gesloten. Enkele zusters gaan direct al de villa "bewonen" uit angst voor krakers en om de boel grondig schoon te maken en de "muurschilderingen" te verwijderen. De villa was namelijk voordien bewoond door de Duitsers met hun zogenaamde Duitse meisjes en kinderen en direct na de bevrijding door de Canadezen.

Enkele weken later kunnen zij hun Overste, Moeder Reginia, verwelkomen. Haar eerste taak is de villa geschikt te maken als klooster. Dit impliceert een komen en gaan van werklieden en

Deze villa van de joodse familie Lewin op landgoed Duinsche Hoeve werd in 1945 de basis voor sanatorium Maria-Oord

Het bouwen met rietplaten

het lossen van meubilair en goederen, die andere kloosters konden missen.. Wederopbouw had gelukkig snel toestemming gegeven voor plaatsing van tien Zweedse barakken voor dienst- en woningruimte en voor de bouw van twee tijdelijke paviljoens, maar aan bouw materiaal was niet te komen.

Dr. de Kleermaeker ontdekt eindelijk bouw materiaal: rietplaten, als je deze zo mag noemen. Maar deze rietplaten moesten nog wel worden toegewezen. Het benodigde cement om deze af te smeren is ondertussen naar een ander gegaan. Eind december is het dan toch zover, dat de dakbedekking, evenals de wanden van rietplaten, kunnen worden aangebracht op het eerste paviljoen.

Vier kale barakken zijn inmiddels ook geplaatst. Het jaar 1945 werd afgesloten met noodweer. Meer dan honderd bomen zijn omgewaaid en van twee barakken werd de gehele dakbedekking weggeslagen.

Op 20 mei 1946 wappert de vlag, want de laatste 36 patiënten van de 160 uit Harreveld zijn met een bus gearriveerd in Rosmalen. Drie dagen later komen de zusters in een versierde vrachtwagen het terrein oprijden. Na anderhalf jaar evacuatie zijn ze weer thuis in hun eigen “klooster”.

Eén paviljoen is dan in gebruik. De barakken staan er wel, maar zonder verbindingsgangen.

De geneesheer directeur woont in een gedeelte van de kapelbarak. Ook de dienstmeisjes, verpleegsters en enkele knechts slapen in de barakken. De zusters, waarvoor geen slaappleaats is in het “klooster“ slapen bij de patiënten.

Het is dus veel behelpen. Ook aan goed bouw materiaal en bouwvakkers is in de regio niet te komen. Het beloofde puin uit Rotterdam is eindelijk toegewezen, zodat de Friese gastarbeiders half juni konden beginnen met de bouw van de keuken annex ketelhuis en met de bouw van het 2^e paviljoen.

Half december 1946 werden alle bouwactiviteiten wegens de strenge winter gestaakt en gingen de Friezen naar huis. De ketels voor het paviljoen en barakken branden, maar er zijn slechts 39 patiënten.

Op 1 januari 1947 vertelt de moeder overste aan de zusters, dat zij in de loop van januari het 2^e paviljoen in gebruik wil gaan nemen. Als overste met haar directe verbindingslijn met het congregatiebestuur in Tilburg is zij namelijk met de geneesheer directeur de belangrijkste persoon binnen Maria Oord. Op 2 januari komen de 20 Friezen pas terug. Wegens de vorst vertrokken zij na twee weken weer voor onbepaalde tijd terug. Het vriest zo hard, dat ook de aangeschreven patiënten wegens vervoersproblemen niet kunnen komen.

Door de strenge winter en andere problemen

Lighal Maria-paviljoen

(het latere Huize Antonius) gebouwd. Na de voorgaande hectische jaren vol kommer en kwel kon Maria Oord verder uitgroeien tot het bekende sanatorium, zoals de oudere generatie het tot 1969 gekend heeft.

Eind december 1950 telde Maria Oord meer dan 300 bewoners: 225 patiënten, 49 zusters, 13 leerling verpleegsters en 19 dienstmeisjes.

Het leven van de patiënten in het sanatorium was

hard. Men was veelal zeer lang weg van huis en gescheiden van andere gezinsleden, omdat Maria Oord alleen vrouwen opnam. Door de nood gedwongen ging men pas in **juli 1954** kinderen opnemen. Men moest zich bovendien houden aan een zeer streng huisreglement en een dagorde. Een groot geluk was, dat men eind jaren vijftig antibiotica tegen de tuberkelbacil ontdekt had, waardoor totale genezing nu wel mogelijk was. Ook het besmettingsgevaar werd hierdoor minder, zodat het regiem van kuren, bezoek ontvangen enz. mede door de veranderde tijdgeest veel milder werd.

Voor die tijd zijn de volgende artikelen uit het huisreglement vermeldenswaard:

*Art.6. Ontvangen pakjes behoren geopend te worden in tegenwoordigheid van een door de geneesheer –directeur aange-
wezen persoon, die beslist of de patiënt de inhoud mag houden.*

Art.7. Tijdschriften, boeken en kranten, welke niet door het sanatorium zijn verstrekt, kunnen slechts worden toegelaten na toestemming van de geneesheer-

komt de keuken met de broodkamer pas medio augustus klaar. Zij beschikt dan ook over twee moderne kookketels. Voordien werd er gekookt in de veel te kleine keuken van “het klooster” voor meer dan 100 personen.

Op 14 mei wordt de eerste barak voor de patiënten in gebruik genomen. Er is nog wel geen warm water, doch op dat ogenblik liggen er alleen stoelpatiënten, die overdag op de stoel kuren. Begin september verhuist de geneesheer-directeur naar zijn nieuwe woning bij de ingang. De nieuwe arts kan nu met haar gezin in de vroegere barakwoning van de directeur wonen. Men is blij met haar, omdat er nu ook meer patiënten kunnen worden opgenomen..

Op 23 december vertrekken de Friezen na anderhalf jaar voorgoed. Er komt nu woonruimte vrij. De eigen mannen uit Gennep wonen nog steeds op het terrein. In Rosmalen en omgeving is geen woongelegenheid. 31 december werd deze keer niet afgesloten met slecht weer, maar met een goede bezetting van 167 patiënten.

In 1949 en 1950 werden nog de zuiveringsinstallatie, de boskapel, de ontspanningszaal annex 12 kloostercellen, leslokalen en meisjeshuis

directeur.

Art.9. Tijdens de dagelijkse H. Mis en Godsdienstoefeningen in de kapel, die worden uitgezonden, moet op de ziekenzalen het stilzwijgen worden bewaard.

Art.12 Bij ernstige of herhaalde overtredingen wordt men door de geneesheer-directeur ontslagen.

Roken was natuurlijk ten strengste verboden en patiënten mochten zonder toestemming de eigen afdeling en het terrein niet verlaten, zelfs niet in gezelschap van bezoekers. Het bezoek was overigens beperkt tot een paar dagen in de week. De dagorde voor de patiënten was van oudsher gebaseerd op veel rust, goed eten en drinken en niet te vergeten gezonde, frisse lucht in de buitenhallen, waaraan men zich vroeger zonder de antibiotica strikt hield.

Een normale kuur kende drie stadia:

Bedrust 1:

De gehele dag op bed liggen, steeds rustend met het gehele lichaam, ook met het hoofd. Eten, wassen, urineren en ontlasting op bed, zonodig met zusterhulp. Bij het wassen mocht men even rechtop zitten, verder moest alles, voor zover toegestaan, in liggende houding, zoals lezen, haakwerken of een kort briefje of kaart schrijven.

Wegen naast het bed
1 x per veertien dagen.

Bedrust 2:

Als boven. Men mag 1 x naar het toilet en zich 's morgens wassen in het waslokaal.

Bedrust 3:

Men mag zelf naar het

***Kinderafdeling van
Maria Oord***

De boterhammen

toilet, het waslokaal

en eenmaal per week in bad en naar gelang het genezingsproces 2-5-9-11 uur liggend gekleed rusten in een rieten ruststoel of wandelen, te beginnen met een kwartier en in de laatste fase 2x een half uur.

Ontspanning was er nauwelijks, omdat TV nog onbekend was. Men moest het vooral hebben van de geselecteerde radioprogramma's, zoals van de Zonnebloem en de kapeluitzendingen. Niet alleen de patiënten, maar ook het personeel,

verplicht intern, kende strenge regels. Een zuster aan het hoofd moest hierop toezien. Zo mocht men slechts bezoek ontvangen na verkregen toestemming. Was men ziek, dan werd de geneesheer-directeur ingeschakeld, die tevens als huisarts fungeerde. De dienstmeisjes waren, op een kleine uitzondering na, tot de beginjaren zestig enkele oudere ex-patiënten en voogdijmeisjes. Naast de verplichte kost en inwoning was het lage weekloon afhankelijk van de aard van het werk. Zo werden de ex-patiënten op gelijke wijze gehonoreerd als de zusters: kost, inwoning en een klein bedrag voor kleding en zakgeld.

Zoals gezegd functioneerde Maria Oord vanaf 1950 als een volwaardig groot sanatorium. Men beschikte over een zelfstandige apotheek, laboratorium en een röntgen- en operatie kamer. In de operatiekamer, die alleen afgescheiden was door een houten deur van een drukke verbindingsgang naar het klooster, werden wekelijks één soms twee zware longoperaties verricht. De chirurg opereerde toch graag in deze noodbarak.

Met één operatie in de week was hij niet bang voor kruisinfecties. En de zeer ervaren hoofdzuster, die dag en nacht de geopereerde patiënt bewaakte, deed niet onder voor een monitor op de intensive care.

In de kronieken kan men lezen hoe in 1952 een sacramentsprocessie werd gehouden. Overal stonden dan luidsprekers opgesteld, zodat iedereen alles kan horen. Om 3 uur was er eerst een kort lof in de boskapel en vervolgens ging de stoet trekken. Voorop een van de knechts met het kruis en enkele misdienaars, dan de dienstmeisjes, allemaal met witte lange jurken, speciaal voor dit doel gemaakt, dan een groep zusters, de verpleegsters in uniform, de lopende patiënten, weer enkele dienstmeisjes als bruidjes, zusters met flambouwen, meisjes om bloemen te strooien, daarna twee knechts met bel en wierookvat, terwijl er vier het baldakijn droegen en tot slot de doktoren en het overige personeel. Niemand van het grote gezin dat Maria Oord heette was weggebleven.

De eerste processie in 1952

De eerste bouwwerkzaamheden op Maria Oord

Eind 1952 besluit het bestuur tot nieuwbouw. De tekeningen zijn in oktober 1954 bestekklaar. Maar nu wordt het bestuur in Tilburg geconfronteerd met een algemene bouwstop.

Voor een bepaald bedrag per jaar mag men echter vrij bouwen. Men besluit in dit kader één paviljoen te bouwen ter vervanging van de noodbouw. Bij de sloop hiervan zijn de rietplaten nog goed verkocht aan tuinders. Over recycling gesproken!

In **november 1956** wordt dit paviljoen ingezegend. Moeder Regina is een week eerder overgeplaatst. Zij heeft het beloofde land niet aanschouwd. Maar nu verschijnen werkelijk donkere wolken aan de hemel. Men is niet meer enthousiast voor sanatoriumbouw. Door de ontdekking van antibiotica is het aantal t.b.c. patiënten landelijk sterk verminderd.

Ook Maria Oord telt eind 1955 nog maar 172 patiënten. Dr. de Kleermaeker stelt weer voor nu ook mannen te gaan opnemen, maar het bestuur in Tilburg voelt hier nog steeds niets voor. Vrouwen met een andere longziekte dan t.b.c. worden momenteel ook opgenomen ter

observatie.

In 1958 wordt toch het tweede paviljoen opgeleverd, maar nu voor chronische patiënten.

Er zijn ook twee onderwijzeressen aangesteld voor de ruim 40 kinderen. Maria Oord heeft nu dus ook een erkende B.L.O. school. Tot nu toe gaf Moeder Désire, een gepensioneerde onderwijzeres, les. Er is dit jaar ook weer volop bouwactiviteit. Men is begonnen met het afbreken van de twee barakken, waar het nieuwe klooster met de kapel moet komen om eindelijk de problemen rond huisvesting van de zusters en de te kleine boskapel definitief op te lossen.

Uit de regio blijft de vraag om mannelijke patiënten op te nemen groot. Het bestuur is hier nog steeds niet voor. Einde jaar zijn er slechts 120 patiënten.

22 januari 1960 wordt de eerste chronisch zieke patiënt opgenomen. Omstreeks deze periode veranderde de naam Maria Oord in Mariaoord.

Mariaoord bestaat in het jaar 2000 dus precies vijftig jaar als verpleeghuis. Door de zeer lage bezetting gedwongen heeft het bestuur eindelijk toegestemd om ook mannen op te nemen.

Nu nog enkele data:

1961: Na ruim 16 jaar is het huisvestingsprobleem van de zusters eindelijk opgelost, maar hoe verder?

Het sanatorium en de longkliniek zijn een aflopende zaak en de Commissie Ziekenhuisvoorzieningen vindt een verpleeghuis van 60 bedden te klein, 150 is immers de norm, maar met de bouw van 150 bedden krijgt men volgens “de planners” een flinke overcapaciteit in de toekomst. Toch komt er een oplossing. De congregatie heeft een onderzoek laten doen naar de sterke vergrijzing onder haar zusters en de daarmee gepaard gaande problematiek van verzorging. Dit probleem speelt bij meer congregaties.

1966: Op grond van dit onderzoek heeft de congregatie eind 1966 toestemming gekregen voor de bouw van een categoriaal verpleeghuis, namelijk 60 bedden voor leken en 90 bedden voor religieuzen. Naar mijn weten is het aantal religieuzen in een jaar nooit hoger geweest dan 9.

1967: Op 30 maart gaat Dr. de Kleermaeker met pensioen. Hij wordt met het oog op de toekomst 18 september opgevolgd door Dr. Leesberg, een internist.

Op 15 oktober wordt zuster Imma als derde directielid benoemd door de congregatie. Mariaoord wordt ook een stichting, waarin gezien hun belangen twee bestuursleden van de congregatie zitting hebben.

Op 20 mei vond de eerste vergadering plaats voor de bouw van het verpleeghuis Mariaoord.

Het werd 25 juni 1971 in gebruik genomen.

1969: Het sanatorium Mariaoord sloot zijn deuren in 1969, de longkliniek begin 1971 om de verbouwing van de longkliniek in het GZG in Den Bosch mogelijk te maken. Het verpleeghuis heeft nog vele jaren kunnen profiteren van de kennis en ervaring van de zusters, die dit werk deden als liefdewerk.

*M. A. van Cromvoirt, economisch directeur
1962 - 1995*

Sanatorium Mariaoord eind 1969

Het verhaal van een ex-patiënt van Mariaoord

Gerrit Mol

Na het mooie verhaal van de heer Van Cromvoirt over de geschiedenis van Mariaoord, vonden wij in ons dorp een ex-Bosschenaar die indertijd als patiënt in dat toenmalige sanatorium heeft gelegen. Zijn verhaal schetst het leven van toen op die plek.

Mijn longen waren niet in orde. Ik had veel moeten rusten, thuis en later in het ziekenhuis. Dat had blijkbaar niet voldoende resultaat gehad, want op het Witte Huis (consultatiebureau) werd geconstateerd dat ik nog lang niet beter was. Na een aantal onderzoeken en verpleegdagen werd ik als 29-jarige in 1964 opgenomen in Mariaoord. Dat gebeurde omdat daar enkele specialisten werkten als longarts. Ik herinner me de namen van dokter De Kleermaker en dokter Van Straalen. Zij besloten dat ik een kuur moest doen. Ik moest vooral rust houden. En rust betekende ook echt rust. Ik mocht mijn bed niet uit. Aanvankelijk deed ik dat stiekum toch wel. Ik ging de zusters in de keuken helpen met de afwas. Toen dat door het verplegend personeel ontdekt werd, kreeg ik een ernstige reprimande: als ik er mee door zou gaan, zou de kamerdeur op slot gaan. Het verblijf op Mariaoord was ove-

rigens prettiger dan in het Groot Zieken Gasthuis. Ik lag in het Mariapaviljoen. Dat was eigenlijk een vrouwenafdeling. Ik lag alleen op een kamer en mocht daar niet van af. Ik kan me herinneren dat er een muggenplaag heerste toen ik daar lag. Je mocht soms wel naar de kapel, waar dan een ziekenzegen werd gegeven. Ik mocht zo veel bezoek ontvangen als ik wilde. Mijn familie en collega's van het werk maakten daar ook gebruik van. Ik bracht de dag liggend, lezend en nietsdoend door. Er werd weinig verteld over de medische stand van zaken. De dokters kwamen regelmatig langs om naar me te kijken. Veel wijzer werd ik daar niet van. Ik moest wel oefenen op een juiste ademhaling. Ik kreeg andere medicijnen dan in het ziekenhuis of thuis. Ik werd ziek van die medicijnen. Dokter Kleermaker schreef toen spuiten voor.

De nonnen hadden een heilige eerbied voor de artsen. Toen dokter Van Straalen jarig was, werd er een flink feest gegeven, waaraan ook de patiënten mochten deelnemen.

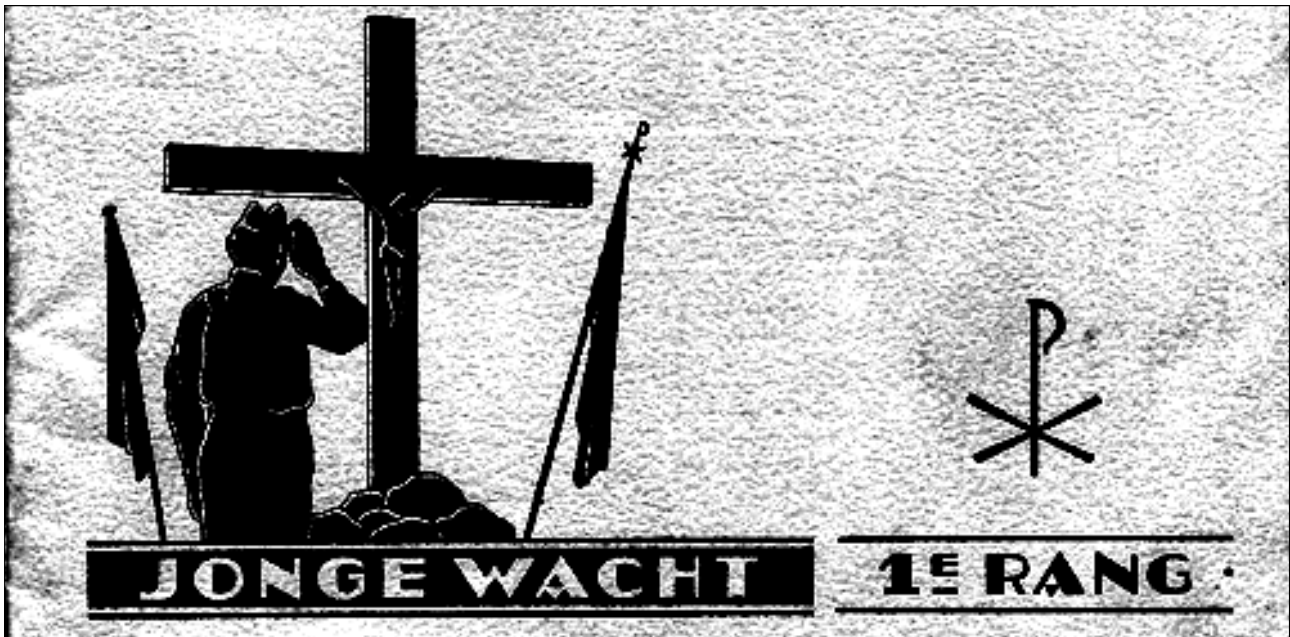
Ik ben daar dat jaar van eind mei tot eind oktober geweest. In 1966 heb ik opnieuw enige tijd in Mariaoord doorgebracht. Dat verblijf heeft echter niet zo lang geduurd.

Koffiekamer en eetzaal op Mariaoord

Jonge Wacht

Harry Coppens

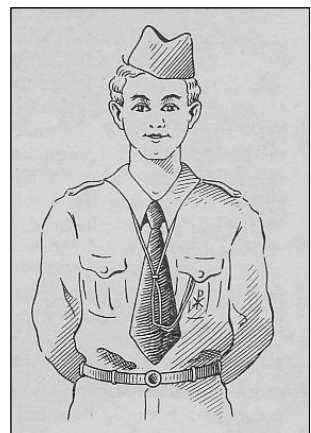
De Jonge Wacht was een jeugdbeweging op katholieke leest geschoeid, voortgekomen uit de Patronaten maar met elementen van Scouting. Deze vereniging, oprichter Baden Powell, zet zich in om jongens in sport, kampeven, maatschappelijk werk etc. op te voeden tot zelfstandige, hulpvaardige mensen.

De Jonge Wacht was eigenlijk een tegenvoeter van de Jonge Werkman en was speciaal voor jonge mannen die op de fabriek werkten. In de Jonge Wacht waren veel jongens, zij het niet uitsluitend, uit de gegoede middenstand. De Jonge Wacht was een beweging die heel wat overnam van de verkennerij, maar niet gebonden was aan de strenge wet.

Er werd wel vanuit gegaan dat je het katholiek gevoel zou uitdragen en verdedigen maar ik heb niet de indruk dat daar veel van terecht is gekomen. Het is wel zo dat vanaf 1937 allerlei activiteiten de kant uit gingen van de verkennerij. De vereniging is opgericht in 1928 en in 1941

werd ze in opdracht van de Duitse bezetter opgeheven, zoals veel andere verenigingen, zij deze iets later. Mede doordat in die oorlogsjaren veel van deze jongens over gingen tot het plegen van verzet in de Nederlandse Unie.

Dit was een anti-nationaal-socialistisch politieke beweging, die o.a. geleid werd door Professor-Doctor de Quay en sterk gericht was tegen het steeds brutaler worden van de NSB in de periode van het aanvankelijk nog gematigd optreden van de Duitsers. Het uniform van de Jonge Wachter bestond uit: alpinopetje, groene blouse, paarse stropdas, zwarte (lange) korte broek en groene kniekousen.

De Jonge Wacht gefotografeerd op 20 januari 1935 bij de zij ingang van de St.Josephschool t.o. de kerk-toren. Deze foto ontving ik enkele jaren geleden van de intussen overleden Jo van Zonsbeek, die ook op deze foto staat en die zich alle namen nog wist te herinneren.

Boven vlnr: Huub Pennings, Piet van Uden, Rinus van de Elst, Bert van de Donk ('t Heerke), Toontje Heymans (de Boks), Martien Venrooij, Bert van de Donk (van Klaas Plientjes), Hendrik van de Heijden, Bert van de Donk (Bert van Tien van Keeke, Dien Spoor, (Dien Jorisse) Wim van de Plas, Antoon Nieuwendijk, Martien Vos, Past. van de Meijden.

Midden vlnr: Gerrit Heesakkers, Jo van Zonsbeek, Toon van Uden, Jan Hoedemakers,

Onder vlnr: Nico Clement, Jacobus van de Heijden, Hendrik Vorstenbosch, Koos Plas, Tiny Heijmans, Jan Creij, Harry Westelaken

Op de linker borstzak stond het embleem PX. Ook konden er voor alles en nog wat insignes behaald worden.

Insignes

Wanneer kom je in aanmerking voor insignes?

- wanneer je er voldoende voor gewerkt hebt en de eisen, aan het insigne verbonden, zeer goed in je opgenomen zijn
- wanneer je er ernstig met toewijding aan

gewerkt hebt

- wanneer het met goede bedoelingen is gedaan

Om bij voorbeeld het insigne KOK (vork en lepel) te verwerven, moest je aan de volgende eisen voldoen:

- primus kennen en kunnen behandelen
- kunnen bereiden: aardappelen, vlees, saus groenten, een of andere toespis, thee, koffie, en cacao
- een hutspot kunnen bereiden

gids

handige jongen

natuurkenner

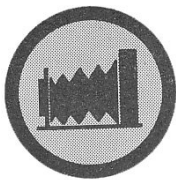
speurder

seiner

redder

fotograaf

natuurkenner

kok

zanger

schilder

tolk

Het insigne werd altijd aangebracht op je rechte mouw.

De opleiding tot Jonge Wachter, van 12 tot 18 jaar, verliep in drie fasen, t.w.:

- Jonge Wacht- aspirant - 3e Rang
- Jonge Wacht- 2e Rang
- Jonge Wacht- 1ste Rang

In het voorwoord van "Jonge Wacht" aspirant, 3e Rang staat het voluit:

Jonge vriend

Je hebt je bij ons opgegeven, omdat je verlangt een Jonge Wachter te worden. Nu dien je eerst eens goed het leven in de Jonge Wacht en al onze gewoonten te kennen, voordat je besluit de Belofte af te leggen.

Dat is ook niet meer dan billijk. Eerst eens goed rondkijken in de Jonge Wacht en dan pas zeggen: ziezo, nu ga ik er bij. Daarom hebben we een tijd, dat je nog geen uniform draagt en aspirant bent. En wanneer die tijd voorbij is, dan leg je de belofte af met de hand op de vlag en kom je in de rij van onze Jonge Wachters. Dan ga je aan het Jonge Wachterwerk beginnen: de 3e Rang. Dit boekje zal je daarbij helpen.

De aspiranteisen en de eisen voor de 3e Rang staan er in. Nu kun je thuis zelf nog eens oefenen en nakijken, wat je op de bijeenkomsten hebt gehad. Je kunt zelf vooruit werken.

Zelf moet je het doen en flink aanpakken. Denk er vooral om: wij willen graag dat al onze Jonge Wachters- en dus ook jij-*doen*, wat er in die eisen staan. Niet enkel van buiten leren.

De Directeur of de leider zal het wel aftekenen, wanneer ze zien, dat jij echt je best doet om alles te oefenen. Je bent kind van God, d.w.z. opgenomen in Zijn grote Koningsfamilie: weest daar blij om.

De Jonge Wachterwet

Deze wet zoals vermeld in "Aspirant 3e Rang" vind je ook in twee volgende boekjes, zij het dat men iedere regelgeving zoals in dit boekje herhaalt, maar wat toevoegt, uitweidt aan wat in dit eerste boekje vermeld staat.

Ik noem alleen de regels waaraan men zich te houden heeft, maar beperk me tot het alleen maar vermelden van die regels, maar ga niet in op de verdere tekst bij iedere regel.

- Een Jonge Wachter gaat fier op zijn geloof.
- Een Jonge Wachter zoekt zijn kracht in de H. Communie.
- Een Jonge Wachter gehoorzaamt aan ouders en overheden.
- Een Jonge Wachter is rein.

- Een Jonge Wachter is eerlijk.
- Een Jonge Wachter is trouw.
- Een Jonge Wachter is spaarzaam.
- Een Jonge Wachter is matig.
- Een Jonge Wachter is eenvoudig
- Een Jonge Wachter is goed voor iedereen en een voorbeeld voor allen.

Iets over de groet en de regels

De rechterhand strekken, duim en vingers naast en tegen elkaar; de gestrekte rechterhand brengen aan het voorhoofd, duim bij het rechteroog, hand schuin gericht naar de buitenkant.

De regels van de Jonge Wachtgroet zijn de volgende:

- Een Jonge Wachter in uniform, met of zonder bivakmuts, groet altijd met de Jonge Wachtgroet.
- Een Jonge Wachter niet in uniform brengt de Jonge Wachtgroet, wanneer hij personen ontmoet uit de eigen Jonge Wachtbeweging.

Rien Kappen

Jonge Wachters van dezelfde afdeling kunnen onder elkaar natuurlijk volstaan met de gewone manier van elkaar te begroeten, en brengen dus geen Jonge Wachtgroet. Wanneer je mensen moet groeten, die buiten de Jonge Wacht staan, dan groet je volgens de vormen der burgerlijke beleefdheid.

Breng de Jonge Wachtgroet altijd correct en vlug: op straat houd je even de pas in. Vergeet niet, dat de andere mensen je zien als een Jonge Wachter en dus graag zien dat je het keurig doet. Op de groepsraad wordt natuurlijk afgesproken, op welke dag jij geïnstalleerd wordt als Jonge Wachter.

Dat wordt een mooie dag voor je. Je krijgt het uniform aan en je legt de belofte af met de hand op de vlag.

Dat is dan het teken, dat je zelf Jonge Wachter wilt worden en wilt gaan doen wat je belooft.

De belofte luidt:

Met Gods genade beloof ik Christus als mijn Koning te dienen en naar onze wet te leven

Gezondheidsregels

Het zijn er 28 en hier volgen ze:

- 1: Eet niet te veel, vooral niet te veel vlees.
- 2: Eet veel rijp fruit.
- 3: Eet niet tussen de maaltijden in.
- 4: Kauw je voedsel goed.
- 5: Drink voldoende fris en zuiver water tussen de maaltijden in, ook 's morgens.
- 6: Drink voor het slapen gaan een glas water.
- 7: Gebruik geen alcohol, in welke vorm ook.
- 8: Was je handen vóór iedere maaltijd.
- 9: Neem niet te veel dekens en laat je bed niet zacht zijn.
- 10: Slaap zomer en winter met open ramen.
- 11: Slaap steeds op je rechterzijde, de armen gekruist over je borst.
- 12: Neem per etmaal minstens acht uur slaap.
- 13: Sta vroeg op en ga op een vaste tijd naar bed.
- 14: Doe per dag tien minuten lichaams oefeningen.
- 15: Neem iedere morgen een koude douche of

wrijf je af met een natte handdoek.

16: Houd je huid overal rein: was je dikwijls en goed, ook je oren en voeten.

17: Ontdoe je door de dag eens een enkele maal enige ogenblikken van je schoenen.

18: Haal diep adem en steeds door je neus.

19: Houd je mond zoveel mogelijk gesloten, vooral 's nachts.

20: Wees zindelijk op je kleren; klop ze geregeld uit.

21: Loop en speel in de buitenlucht.

22: Verschoon je geregeld.

23: Lach veel.

24: Zorg voor regelmatige ontlasting.

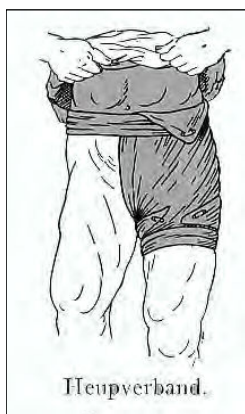
25: Borstel minstens 2 maal daags je tanden en spoel je mond na iedere maaltijd.

26: Rook niet.

27: Knip iedere week je nagels; op de vingers rond, op de tenen vierkant.

28: Laat je houding bij het zitten recht zijn.

Eisen voor de E.H.B.O

Je moet kennen en kunnen behandelen:

- schrammen, snijwonden, kneuzing, verstuijing, brandwonden

Je moet kunnen leggen:

- rugverband, schouderverband, Mitella, hoofdverband, borst-, heup- en handverband.

Hoe te helpen bij:

- Stelpen bij in-en uitwendige bloedingen,

bewusteloosheid en flauwte, schijndood, beenbreuken, brand, ongeval op straat

Dopen

Je behoorde ook te weten, hoe je het H. Doopsel in tijd van nood toedient.

- In tijd van nood moet ieder dopen.

- Met gewoon water op 't hoofd (ander lichaamsdeel twijfelachtig)

- Het water moet vloeien en het lichaam raken. (twijfelachtig op haren)

- Onder het vloeien zeggen: "Ik doop u in den naam van den Vader en van den Zoon en den Heiligen Geest."

Twijfel je of de persoon al gedoopt is, dan zeggen:

- Indien gij niet gedoopt zijt, dan doop ik u, enz.

- Aldus ook herhalen na een twijfelachtig doopsel (b.v. op de knie, of wanneer je de woorden niet hebt uitgesproken.)

Nog weer andere eisen: kleine fietsreparaties, pakje maken, mastworp, thee- en koffie zetten, kunnen telefoneren, een verslag maken, een tekening van een altaar en met een kompas kunnen omgaan.

Dagelijkse gebeden

- De dagelijkse gebeden zijn: Onze Vader, Wees gegroet, de 12 artikelen des Geloofs, de 10 geboden Gods, de 5 geboden der H. Kerk, oefening van geloof, hoop, liefde en berouw. Het voornaamste is dat je ze ook elke dag bidt, ze heten immers dagelijkse gebeden.

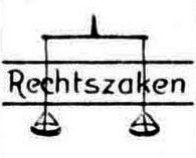
- Morgen- en avondgebed kennen en bidden.

- De Engel des Heren bid je drie keer per dag, 's morgens, 's middags en 's avonds voor het eten

Muurkrant

Bijzonder was dat de Jonge Wacht een eigen krant had. Hierbij de letterlijke tekst zoals die in een blad voor de oudere wachters stond: Jongere Jonge Wachters zijn er lang zo bedreven niet in, om aardige dingen te schrijven of te tekenen in de Muurkrant.

Jullie kunnen er meer slag van hebben. Ook kan je daarop eens verlangens aanbrengen, die voor heel de afdeling fijn zouden zijn. Hoe ouder je bent, hoe meer je samen moet met de leiders, om ook in dit punt een goede en aardige geest onder alle jongens te houden. De muurkrant kan daarbij goed helpen. Gebruik ze dan ook daarvoor.

 DE JONGE WACHT COURANT medewerkenden - Allemaal ————— volledige jaargang Redactie „De Staf” ————— verschijnt om de zeven dagen 					
Officiëel Nieuws Allleen voor de Staf Missie	 Weerbericht Rechtszaken Uit de Rimboe JoWa Nieuws	Rangen Onderscheidingen Groep nieuws	 Godsdienstig Leven Groepraad Laatste Nieuws		

De muurkrant voor het dagelijks nieuws van de Jonge Wacht

Naar het geel - groen - rode - koord

De adspirant Jonge Wachter (3^e rang) was herkenbaar aan 'n geel koord, de Jonge Wachter 2^e rang aan een groen koord en wanneer je alle eisen van de eerste rang hebt verwerkt en je hebt van je Directeur en je Leider de eindtoets afgetekend, dan ben je in onze beweging de hoogst geplaatste Jonge Wachter en ten teken daarvan krijg je het geel-groen-rode koord, waarin de kleuren van de drie Rangkoorden bijeen zijn. Dit is de hoogste onderscheiding, die we een jongen kunnen geven. Dat betekent tegelijk dat je alle eisen van de drie rangen nog volledig on-

der de knie hebt en....dat je de Jonge Wacht wel zo goed mogelijk beleeft. Dan ben je ook bijna aan het einde van je daadwerkelijke loopbaan als Jonge Wachter. Je gaat dan naar de jeugdstandsorganisaties, je verlaat ons. Het ga je goed in je verdere leven: een blij en goed besteed leven van den echten christenmens. Het geheel is een samenvatting van de drie boekjes, tezamen iets meer dan honderd bladzijden waaruit ik een keuze heb gemaakt, zodat je in grote lijnen enig idee hebt over het reilen en zeilen van de Jonge Wacht. Dat je dit op de dag van vandaag niet meer kunt verkopen, behoeft geen verder be-
toog.

40 jaar MC Les Vites Rosmalen 1967-2007

In het begin van dit jaar vierde Motorclub Les Vites haar veertigjarig bestaan. Bij die gelegenheid werd door het bestuur van de club een persbericht uitgegeven, vervaardigd door Gijs Krist van het blad "Motorgazet". Hij baseerde zich daarbij vooral op de mondelinge overlevering en op een uitgave "25 jaren M.C. Les Vites", gescheven door Rosmalenaar Fons Coppens en verzorgd door Ad Koenen. Onze redactie gebruikte beide uitgaven bij het schrijven van het volgende artikel.

rijden van ritten en het bezoeken van wegraces. Stiekum hoopte men in de toekomst ook zelf wegraces te kunnen organiseren. Er werden kwissen gehouden over wegraces en crossen, er werden dobbelritten georganiseerd evenals oriëntatieritten. Het grote publiek werd bereikt door een presentatie te laten verzorgen door een kampioen wegracer. De techniek heeft altijd een warme belangstelling gekregen van de clubleden. Technische ontwikkelingen en veiligheid vormden vaak

onderwerp van studie.

Clubhuis in "Kraaiennest"

Mc Les Vites groeide als kool en de slaapkamer van Hans de Wit werd te klein en men week voor de vergaderingen uit naar de keuken van de familie Renders. In het begin kwam men veel samen om te sleutelen en te kletsen bij Nico Koenen, een van de leden van het eerste uur. Nico stond in Rosmalen bekend als sleutelaar en vele klanten werden ingelijfd als lid. Het is voorgekomen dat Nico en zijn vrouw in de vroege morgen verrast werden met een ontbijt op bed. De klanten wisten immers waar de sleutel lag en al wachtende was er dan snel een eitje in de pan gegooit!

Toen het ledental boven de twintig kwam ging men op zoek naar een clubhuis. In januari 1968 vond de motorclub onderdak in gemeenschaps-huis "Het Trefpunt" in Maliskamp. Dit is echter maar van korte duur geweest. Eind 1969 trok men in bij café Juliana. Begin 1973 kreeg de vereniging een eigen clubhuis bij het "Kraaiennest" (Frans Pennings), maar in 1974 verwisselde het pand al spoedig van eigenaar en werd de vereniging de beschikking over deze accommodatie ontnegd. En wederom werd er onderdak gevonden bij café Juliana.

Oprichting in de slaapkamer

De wortels van de motorclub uit Rosmalen ontstonden bij een voetbalwedstrijd. Tijdens deze wedstrijd ontmoetten Ad Renders en Sjef vd Hoven elkaar voor de eerste maal. Deze ontmoeting was de start van het gezamenlijk bezoeken van motorraces en andere evenementen. Al snel sloten enkele motorenthousiastelingen uit Rosmalen en directe omgeving zich bij het tweetal aan. En zo werd op 31 oktober 1967 in de slaapkamer bij Hans de Wit het besluit genomen tot het oprichten van Motorclub "Les Vites".

De contributie werd vastgesteld op f 2,00 per maand en omdat we in het kasboek lezen dat er F. 24,- werd ontvangen, weten we dat 12 mensen zich aanmeldden als lid. Ad Renders werd tot voorzitter gekozen, Sjef van de Hoven en Ad van der Aa werden respectievelijk secretaris en penningmeester. Vader Sjef en zoon Leo Renders werden naast Hans de Wit de eerste commissarissen. Tevens sloot men zich aan bij de Nederlandse Motorsport Bond.

De vereniging startte destijds als een "pure" toerclub met als belangrijkste doelstelling het

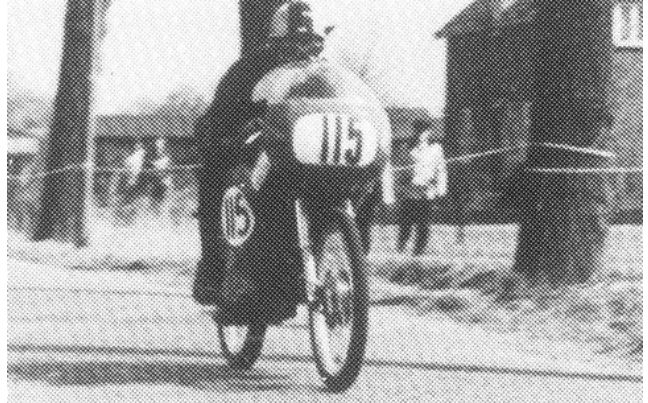
De eerste wegrace in 't Ven 1968

Wegrace in 't Ven

De vereniging was destijds begonnen als toerclub en het bezoeken van motorraces. Het merendeel van de leden koesterde een warme belangstelling voor de wegrace, en men stelde zich ten doel om een wegrace binnen de gemeente Rosmalen te organiseren. In 1968 was de eerste wegrace een feit in de toen nog in aanbouw zijnde wijk 't Ven. Met de organisatie was een bedrag gemoeid van ongeveer f 5000,-. Een groot deel van dat bedrag was nodig om het verschil tussen aan- en verkoop van het benodigde stro te kunnen overbruggen. En dan moest nog gehoopt worden dat het stro niet nat zou worden. Om diefstal in de nacht te voorkomen werd er door een aantal leden zelfs gewaakt. De races werden een groot succes, mede door het mooie weer in de namiddag. Het jaar daarop moest men uitwijken naar een andere locatie in verband met de realisatie van de nieuwbouwwijk 't Ven en men vond die nieuwe plek in de polder, ten noorden van de Kruisstraat. Helaas kwam bij die wedstrijden een Duitse deelnemer, Willy Heiderich, om het leven. Een mechanisch mankement was hiervan de oorzaak.

Laatste circuit

In 1970 slaagde MC Les Vites er in om haar jaarlijkse wegraces te kunnen organiseren op circuit 'de Oosterplas' te 's Hertogenbosch. In

Een van de Rosmalense cracks was Rien van Kreij

de jaren 1970-1973 heeft de thans jubilerende club op dit circuit een aantal goed georganiseerde wegraces gehouden, mede dank zij clublid Martien van Daal, die tevens journalist was bij het Brabants Dagblad. De races kenden legendarische winnaars zoals Gerrit Zijderveld in de 125cc, Henk Rekers in de 250cc, Frans Holtkamp in de 350cc en Hans Hutten in de 500cc klasse. Ook de gebroeders Cees en Harry van der Kruis, Tonny van Schijndel, Piet van der Wal, Bert Smit, Theo van Geffen, Mar Schouten, Jan van den Biggelaar en clublid Rien van Kreij uit Rosmalen waren bekende winnaars. Deze laatste kreeg grote bekendheid in die jaren. Hij sleutelde samen met Jan van Hassel en Henk Timmers een Kreidler in elkaar, waarmee veel

Zijspanraces op circuit Vinkeveld in de Kruisstraat

successen werden geboekt en die veel Rosmalenaren enthousiast maakten voor de motorsport. Het bestuur van de club wist inmiddels goed om te gaan met de autoriteiten, want van de kant van de gemeentepolitie werd meegedeeld dat men geen giften voor verleende diensten wenste te accepteren, maar dat het bedrag aan het Sint Nicolaasfeestje voor de kinderen van de medewerkers besteed zou worden! Door de benzineschaarste in 1974 gaf B en W van de gemeente 's-Hertogenbosch geen toestemming tot het rijden van wegraces. In 1977 en 1978 werd op circuit "Vinkenveld" opnieuw een wegrace programma afgewerkt.

Helaas werd het door opgeschroefde veiligheidsnormen op dit circuit niet meer mogelijk om wegraces te organiseren. Hiermede kwam er een einde aan de organisatie van wegraces.

Rallije Internazionale Madonnina dei Centauri

Inmiddels werden de toeractiviteiten niet vergeten. Jaarlijks werd deelgenomen aan een toerweekeinde in Eefde, onder de rook van Zutphen. Een bijzondere herinnering heeft de club aan de deelname aan de "Rallije Internazionale Madonnina dei Centauri", een vanuit religieuze motieven georganiseerd evenement in Italië. Er zijn zelfs plannen geweest om die rit vanuit Rosmalen te organiseren, maar het bleef bij plannen. In groepsverband werden races in omliggende landen bezocht. In veel landen verscheen zodoende een Rosmalens tentenkamp, waar het er inderdaad "op z'n Rusmolles" aan toeging. Peter Nellen verdiende zelfs eens gratis drinken voor z'n kameraden door zich als barkeeper verdienstelijk te maken. Op verzoek van Leo Gigengack heeft MC Les Vites in het midden van de zeventiger jaren op het industrieterrein "Soetelieve" kart-races georganiseerd met aan de start ook de plaatselijke held Arie Luyendijk die de "Indianapolis 500 races" op zijn naam schreef.

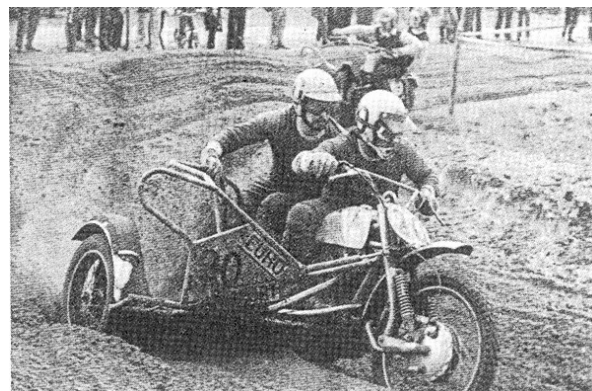
Na een gedwongen rustperiode van vier jaar was

de vereniging er in geslaagd een geschikt motorcrosscircuit te vinden. Tussendoor organiseerde de vereniging in 1972 nog een open clubwedstrijd op het circuit van Zandvoort. Daar was overigens wel bemiddeling voor nodig door de toenmalige voorzitter van de NMB, Michael van Bokhoven. De problemen hadden te maken met de problemen tussen de "kleine" NMB en de "grote" KNMV, de landelijke bond.

Eerste motorcross in Rosmalen

Motorcross was in de eind zestiger jaren, begin zeventiger jaren bijzonder populair in Rosmalen. Een goede rijder uit die tijd was Adje Verstegen uit Volkel. Hij wist op 18 jarige leeftijd de in Nederland verreden ronde voor het Europees Kampioenschap 500cc met overmacht te winnen. Adje Verstegen had een groot aantal familieleden in Rosmalen wonen en deze droegen er zorg voor dat hun enthousiasme voor zijn prestaties resulteerden in een opmerkelijke belangstelling voor motorcross in Rosmalen. Een aantal leden van zijn supportersclub sloot zich aan bij MC Les Vites en maakte zich sterk voor de

Bert van de Donk en bakkenist Piet Voets in actie in het zand van De Karreput in Rosmalen

organisatie van motorcrosswedstrijden. Op 9 augustus 1970 organiseerde de club haar eerste motorcrosswedstrijd, die al meteen een (klein) batig saldo opleverde. Deze editie is door een lange traditie gevolgd. Vooral in het begin van de zeventiger jaren werd vele malen neergestrekken op circuit "De Karreput". Tijdens deze wedstrijden was vooral Ad Verstegen de grote trekpleister. Naast Verstegen waren er nog een paar bekende Rosmalense namen in die tijd met Frans van der Biezen, Broer Kievits en Bert van de Donk. Ed van Creij probeerde te scoren door de aankoop van een Norton zijspancombinatie, hetgeen al vrij snel een miskoop bleek. In een wat later stadium komen we de namen tegen van Fons Coppens, Gérard Heymans en Harry Nolte.

Rosmalen in Studio Sport

In september 1979 werd in Rosmalen de slotwedstrijd om het Nederlands kampioenschap zijspannen verreden. Maar liefst 10.000 mensen stroomden toe om de wedstrijd te volgen. Twee ronden voor het einde nam het duo Ton van Heugten/ Frits Kiggen de leiding over van Wil van der Laan/Jaap van Vliet. Beide machines kwamen met elkaar in botsing. Van der Laan finishte uiteindelijk als eerste, maar bij de prijsuitreiking kwam het tot heftige emoties die ertoe leidden dat de lauwerkransen uit handen van de verbouwvereerde voorzitter en secretaris werden gerukt. In ieder geval wist heel Nederland 's avonds via de beelden in Studio Sport dat er in Rosmalen van alles te doen was. In de eerste helft van de tachtiger jaren organiseerde MC Les Vites stevast een NK. Bekende namen uit die tijd waren Adrie van Beers, Henk van Mierlo, Gert-Jan van Doorn en Kees van der Ven. In 1989 werd voor de laatste maal een wedstrijd georganiseerd op het circuit "de Karreput". Vrijwel 20 jaar heeft MC Les Vites gebruik kunnen maken van deze accommodatie. De buurtbewoners van "De Karreput" hadden hier helemaal geen moeite mee, gezien het feit dat ze in 1978 middels een brief en een cadeautje een pluimpje gaven voor de perfecte organi-

satie en het snelle opruimen van de terreinen. (voor deze brief zie pagina 23).

Aanvankelijk waren het grote internationale wedstrijden, maar door de verminderde inzet van "grote jongens" bij dit soort wedstrijden en de hoge kosten koos de organisatie later voor nationale wedstrijden, waarbij ook de eigen clubleden de kans kregen hun kunnen te tonen.

Jeugdcrossen

1980 Jeugdlid Iwan van Kreij in actie

Aangezien ook in Rosmalen door de jeugd veel "wild" werd gecroost, nam M.C. Les Vites het initiatief om de jeugd bij dat gebeuren te gaan begeleiden en ze verantwoord bezig te laten zijn. In mei 1970 werd op een terreintje waar nu de Annenborch is, een "jeugd"-bromfietscross verreden. In de jaren daarop werd zo'n wedstrijd verreden op circuit "De Sparrenburg." Het initiatief kreeg lof toegezwaid in het officiële orgaan van de Nederlandse Motorsport Bond. Eind zeventiger jaren kreeg de vereniging de beschikking over de huidige motorcrossaccomo-

datie aan de Tivoliweg. Al spoedig ontstond het plan om met de burens, de hondensportvereniging, een gemeenschappelijk clubhuis te bouwen. Zoals in het begin de clubleden elkaar ontmoetten bij "de Koen", werd dit clubhuis de spil van de vereniging. In de tweede helft van de tachtiger jaren kreeg het de naam "Het Proa-thuis". In 1990 werd het vervangen door een geheel nieuw clubhuis.

Kampioenen

In 1988 waren er bij Les Vites 3 Nederlandse jeugdkampioenen: Vlnr: Maikel Swanenberg 65 cc. Marc Hanegraaf 50 cc. Marc Vorstenbosch 250 cc.

Sinds 1987 richt de MC Les Vites zich op het organiseren van Jeugd-Junioren wedstrijden en de wedstrijden om het Oost-Brabants kampioenschap. Twee succesvolle renners waren Mark Vorstenbosch en Leon Voets. Sinds 1989 orga-

niseert MC Les Vites jaarlijks een nationale Jeugd/junioren wedstrijd aan haar circuit "de Wissel" aan de Tivoliweg. Het circuit dankt haar naam aan haar continue wisselende gesteldheid tgv weersomstandigheden. MC Les Vites heeft diverse leden gehad die op nationaal en internationaal niveau bekend zijn geweest. Zo waren John van de Berk, Dave Strijbosch, Charles Sweebe eens lid. Bij de wegraces waren de gebroeders Cees en Harry van de Kruis bekende MC Les Vites leden. Ook Boet van Dulmen uit Ammerzoden is een blauwe maandag lid geweest. Bekende namen van nu zijn onder andere Mike van den Bogaert uit 's-Hertogenbosch die al twaalf jaar lid is, Marc Vorstenbosch, Nederlands kampioen 2006 in de klasse DMX MX1, 29 jaar lid, Nederlands kampioen 85cc Grote Wielen 2007 Stefan Baijens uit Oss die tien jaar lid is en Luke van Osch uit de 50cc klasse. Het oudste lid is Leo Heesakkers. Hij is 62 jaar jong en rijdt nog regelmatig zijn rondjes en slaat nooit een clubwedstrijd over. Joop van Ommeren, die men kent van de KNMV Jeugdcross als

Les Vites succesvol in Duitsland

ROSMALEN – Jeugdmotorcoureurs van de Rosmalense MC Les Vites deden het afgelopen week-einde mee aan wedstrijden in het Duitse Erkelenz. De volgende Les Vites-rijders vielen in de prijzen: 2. Robby van Krey (automaatenklasse). 1. Harold Thiemissen, 2. Maurits Geerlings, 3. Alex van der Heijden (80 cc B-klasse). 2. Antoon van der Linden, 3. Marcel Hoedemakers (80 cc A-klasse). 2. Adrie Kievit, 3. Maarten van Vught (125 cc B-klasse). 1. Stefan Kluitmans (125 cc A-klasse).

De jeugd van Les Vites was ook succesvol over de grenzen

coördinator, is ook al jaren lid. Het dagelijks bestuur bestaat momenteel uit Hans Voets, Hans van Lee en Gerrie Vorstenbosch. Bij evenementen kan men beroep doen op ongeveer 25 vrijwilligers die altijd klaarstaan. In 2006 heeft de vereniging een milieuvergunning gekregen van de gemeente 's Hertogenbosch, de samenwerking met de gemeente is altijd goed geweest. Mc. Les Vites heeft plannen ontwikkeld voor een motorsporthal in de toekomst. De club verliest op den duur haar huidige terrein aan de Tivoliweg pal naast de rijksweg A2 en heeft daar ook te doen met strenge milieuregels. Als locatie komt onder meer het toekomstige bedrijventerrein Treurenburg in beeld. Het Vlijmense bureau LT Architecten heeft een ontwerp schets gemaakt voor de motorsporthal. Het voorlopig ontwerp biedt plaats aan een vierkant crossterrein van 124 bij 124 meter en een hoogte van 12 meter. In het gemeentehuis van 's-Hertogenbosch wordt inmiddels positief meegedacht. Ook de burgemeester was erg enthousiast.

Niet om de knikkers maar om het spel

Op sociaal en cultureel gebied heeft M.C. Les Vites eveneens haar steentje bijgedragen aan de Rosmalense gemeenschap. Er werd verschillende keren deelgenomen aan de carnavalsoptocht. Dat was bijvoorbeeld goed te zien bij de intocht van Prins Jan (van Hassel) den Eerste.

Er werden verschillende exposities georganiseerd, uiteraard op het gebied van de motorfiets. De motorclub verleende assistentie bij de ploegentijdrit die de Rosmalense wielclub organiseerde in het midden van de jaren zeventig. "Deelnemen is belangrijker dan winnen" was het uitgangspunt en het resultaat bij het zomeravondvoetbaltoernooi.

Het Rode Kruis, de stichting "Het gehandicapte kind" en handbalvereniging "Blauw Wit" profiteerden verschillende keren van de opbrengsten van evenementen. Het ging de motorliefhebbers immers niet om de knikkers, maar louter om het spel.

1980. De jeugd van Les Vites op de foto met burg. Don Burgers bij de opening van de nieuwe crossbaan

Aan het Bestuur van
Motorclub "Les Vites",
p/a Tweeberg 60,
Rosmalen.

Betreft: het motorevenement op het terrein De Karreput, van
Zondag 23 April j.l.

Geacht Bestuur,

Ere, wien ere toekomt ...

De gasmanettes zijn dicht gedraaid.
Het oorverdovend lawaai is verstomd.
Het opgeworpen zand is uit ogen, haren en kleren verwijderd.
De prijzen zijn uitgereikt.
De strijd is ten einde,
-althans
voor de deelnemers.
En daarop kan men zich wel eens bekijken.
Want de organisatie van een dergelijk spektakelstuk vergt een
intensieve voorbereiding.
En dat niet alleen!
De na-bereiding is eigenlijk nog veel belangrijker.
Dat houdt in: het opruimen van de afzettingen en bovendien:
het verwijderen van de talloze rommel, die sportieve (?)
fans achter laten, en dat is nogal wat! Een terrein, bezaaid met
papier, lege frietbakjes, flesjes, e.d.
Begin er maar eens mee!
Nu, dat heeft Uw Club gepresteerd! En wel, in de korte termijn
van slechts één dag!
Dat is een prestatie!
Dat is: je naam waar maken!
Dat is meer waard, dan een beker!
Dat is sportief!
Om het gebruikte terrein weer een kans te geven, zich te herstellen
zulks kan beslist niet van elke motorcoureur gezegd worden.
Uw Club heeft een grandioos voorbeeld gegeven, hoe het eigenlijk
hoort!

Hulde daarvoor!
En de dankbaarheid van bewoners der Driekoningenstraat.

Met vriendelijke groeten,

W. Leenman van Hardinxveld

Driekoningenstraat 12,
tel. 04102-1800.
5392 NA Nuland.

P.S. Ingesloten een kleine waardering.

*Bij Les Vites was altijd alles tot in de puntjes geregeld. Getuige deze brief van
de omwonenden van circuit De Karreput*

Oorlog en Bevrijding Coudewater

Een artikel, gedateerd september 1964, uit het maandblad AD AQUAS FRIGIDAS, tijdschrift van ons, voor ons en onder ons, van de Psychiatrische Inrichting "Coudewater".

De redactie wordt gevormd door :

**Z.E.P. Rector Pater J.C.M. Poelman ss.cc.
en geneesheer J.G.M. Coymans, de schrijver van dit artikel.**

Harry Coppens

Daar de Zeer Eerwaarde Rector in deze artikelenreeks van ons maandblad een historische lijn volgt, zal deze lijn even door mij worden doorgetrokken voor zover het de oorlogshandelingen betreft, welke Coudewater meerdere jaren in een complete chaos gevangen hielden en door mij in dit dierbaar stukje grond zijn beleefd.

De beschrijving van alle feiten zou een boekdeel vullen, dat voor de huidige bewoners van Coudewater onleesbaar zou worden. Het is slechts de bedoeling om de lezers een indruk te geven van de ellende, welke zich afspeelde om en in de gebouwen, waar zij thans wonen.

Ofschoon reeds in November 1939 de oorlog onmiddellijk dreigde, werden we op Vrijdag 10 Mei 1940, 's-morgens om 4 uur, opgeschrikt door het zware gebulder van het afweergeschut in 's-Hertogenbosch.

Brabant werd overspoeld door Duitse vliegtuigen en bij het vroege ochtendlicht zagen wij brandende vliegtuigen over Coudewater drijven in oostelijke richting, ten teken, dat de oorlog een feit was.

Het was een stralende, wolkenloze morgen, twee dagen v66r Pinksteren. Ik herinner me heel duidelijk, hoe we met enkele doktoren om 5 uur in de morgen voor het hoofdgebouw stonden, nog wat slaperig en bedremmeld, toen een kleine, rode auto het voorplein opreed, de motor tot stilstand werd gebracht en Mevrouw Kortenhorst haastig uitstapte om enkele zaken te regelen op het kantoor van haar man. Deze laatste was

reeds een maand tevoren, direct na de inzegening van onze nieuwe kapel, in zijn militaire functie naar Amsterdam geroepen. Het werd ons duidelijk, dat Mevrouw Kortenhorst naar hem toe wilde, ofschoon wij - met haar overlegend-overtuigd waren van de zeer grote gevaren, welke haar tijdens de rit zouden begeleiden. De bruggen over de grote rivieren waren immers van dynamiet voorzien en konden ieder ogenblik de lucht in gaan. Als ze onderweg werd tegengehouden, zou er dan nog een weg terug zijn? Maar ook onder deze uiterst bezwarende omstandigheden bleek weer, dat de "zaken van het hart" sterker zijn, dan de overweging over Leven en dood. Zij gaf vol gas en draaide de grote weg op, ons perplex achter latend, maar bereikte Amsterdam! Spoedig was alle contact met Den Bosch verbroken en op Pinksterzondag was de telefoon zelfs uitgevallen!

Rond het middaguur op Pinksteren reden de eerste Duitse soldaten op de weg en zochten dekking onder de jonge bomen tegen de overscherende vliegtuigen, welke hen beschoten.

Na de capitulatie van Nederland moest ook "Coudewater" 's nachts verduisterd worden met grote kartonnen platen voor alle ramen.

Als "hoofd van de luchtbescherming" heb ik, tezamen met het hoofd van de technische dienst (destijds "Huismeester" genoemd), de heer van Tienhoven, heel wat nachten rond gelopen over het terrein, dat zwak werd verlicht door eigen gemaakte lantaarns, welke er uitzagen als kleine broodkastjes- op- een- paal. Aan de vier zijanten was een smalle spleet gezaagd, waardoor een flauw licht viel op de paden. Ook werden er nachtelijke brandweeroefeningen gehouden, op de melding "Peppelhof brandt!" Daartoe waren alle brandweerlieden (omwonend personeel) met een noodlijntje telefonisch verbonden met de centrale. Ondanks de duisternis en de moeilijke omstandigheden hadden we dan 8 minuten na de melding water op de spuit bij Peppelhof.

Goddank is deze oefening nooit werkelijkheid geworden. Voor onze lezers is het belangrijk te weten, dat wij, naast onze eigen mensen, in de loop der oorlogsjaren nog evacués kregen uit de inrichtingen uit Loosduinen, Bakkum en Venray, welke door de Duitsers werden ontruimd. Zo kwamen op 20 Juni 1942 een groot aantal patiënten, met verpleegsters en doktoren, uit Bakkum. Deze evacués kregen onderdak in de oude kapel en Oud-Vijverberg (thans Mariapaviljoen) Maar op 10 Juni 1944 hadden wij het eerste bezoek gehad van de Oberstabsarzt Dr. Keller, die 200 bedden opeiste! Op 30 juni verscheen Rittmeister Liagens ook weer met meer eisen. Toen dit niet direct vlotte, dreigde hij het gehele klooster in beslag te zullen nemen. Inspecteur Koenen en Hoofdinspecteur Pameijer werd om advies gevraagd en thans is niet meer te beschrijven en te ervaren hoe zwaar die dagen de verantwoordelijkheid, standvastigheid, helder inzicht en kritisch vermogen op Bestuur en stafleden drukten. Op 5

De Technische dienstploeg die behulpzaam was bij de evacuatie. Vlnr: Vos, Kees Melis, van Lokven, Harrie van de Veerdonk, Marinus Dielissen, Toon Vissers, Noppen, Populier, van den Akker, huismeester van Tienhoven en Toon Dielissen

Juli werd de staf, tijdens een hevig luchtgevecht boven Coudewater en luchtalarm in Den Bosch, naar het Groot Ziekenhuis ontboden voor een bespreking met Dr. Keller, die op Coudewater een grote afdeling eiste, waarvoor wij in ruil 120 plaatsen in het ziekenhuis zouden krijgen.

Na talrijke conferenties en gevaarlijke momenten verhuizen onze patiënten naar het ziekenhuis in Den Bosch, de verpleegsters moeten in de stad worden ondergebracht.

Omdat de verpleegsters uit Den Bosch niet vrijwillig naar Coudewater wilden, werd de directeur van het Groot-Ziekengasthuis gearresteerd en de verpleegsters bedreigd met de dood, wegens sabotage. Hierdoor werd het verzet natuurlijk gebroken.

Veldzicht werd een Duits lazaret! Op 31 Juli kwamen nog twaalf mannelijke verpleegkrachten in dienst. Nu en dan werden er in de voortuin van Veldzicht concerten gegeven met blaasinstrumenten. De Duitse patiënten zaten onder de waranda's of hingen, half gekleed, uit de ramen, van welk tafereeltje ik gaarne foto's had gemaakt,

Stafberaad over evacuatie. Vlnr: C. Ribbeling, psychiater - Mw. Aukes, psychiater - J. Koenen, inspecteur van de geestelijke gezondheidszorg - ??? - T.M. Kortenhorst, gedelegeerde van het bestuur van Coudewater

maar dat was te gevaarlijk.

Op een goede morgen hing er uit een der bovenramen van Veldzicht 11 een lange reep, aan elkaar gebonden lakens omlaag. Er was een gewonde Engelse soldaat ontsnapt. Deze werd blijkbaar boven verpleegd. Er werd overal huiszoeking gedaan, maar hij is nooit gevonden. In de nacht van 5 September 1944 hoorden we geweldige explosies ten gevolge van vernietiging van voor de vijand nuttige objecten in de buurt. De Duitsers wilden ook nog het P.T.T. gebouw in Den Bosch opblazen.

Door hun eigen geweld kregen zij het blijkbaar zelf te heet, terwijl bovendien de Engelsen gevorderd waren tot Heeswijk aan de Zuidzijde. De hele nacht is er op ons terrein transport geweest van voertuigen. Ze hebben het lazaret ontruimd, alle gewonden en zieken zijn weg. Met achterlating van grote hoeveelheden medicijnen, instrumenten, o.a. microscopen, welke enkele dagen later worden opgehaald. Maar we waren er niet af.

Enkele dagen later werd opnieuw ruimte opgeëist voor een lazaret en ditmaal moest Milla de Kampen het ontgelden, na een ontzettend geharrewar over ledikanten en andere zaken, zodat tenslotte 250 ledikanten uit het gevangenkamp naar hier zouden worden gebracht. Van Milla mochten we alleen het leslokaal (dat daar toen gevestigd was) behouden, maar toen we er les wilden geven, bleek de Duitse tandarts zich daar genesteld te hebben.

Op 16 September worden vele gewonden en doden binnen gebracht na een Engelse vliegeraanval op Den Bosch.

Op 17 September 1944, een warme, stralende najaarszondag, wordt er de gehele morgen zwaar geschoten uit hoogvliegende Engelse vliegtuigen. Het daverd aan alle kanten. Later blijkt dat al het Duitse afweergeschut in de verre omtrek

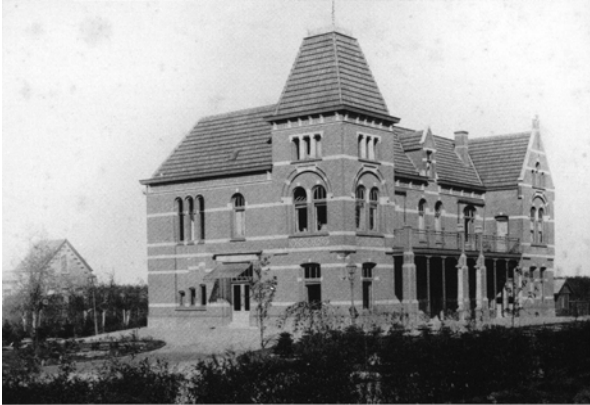

Vrouwenpaviljoen Milla de Kampen, waaruit de patiënten weg moesten en waarin een lazaret met 250 bedden werd gevestigd

is lamgelegd.

Waarom? Dit blijkt als tegen half twee de lucht verduisterd wordt door honderden laagvliegende Engelse vliegtuigen, welke in Noord-Oostelijke richting over Coudewater vliegen. Elk vliegtuig heeft aan een lang koord een zweefvliegtuig (glider genaamd) achter zich, waarin valschermtroepen zitten. De Engelsen willen, dwars door de Brabant bezettende Duitse troepen, een Lange weg vrij maken die over Eindhoven, St. Oedenrode, Grave, Nijmegen naar Arnhem loopt. Vele duizenden soldaten met valscherm worden op die manier vervoerd en zullen overal in de "corridor" springen. Het is een onvergetelijk gezicht. Op het grote balkon aan Milla de Kampen staan vele Duitse soldaten half naakt toe te zien en weten niet wat er gebeurt. Van drie gliders breekt het koord en deze dalen, in glijvlucht cirkelend, in de buurt van Coudewater. Eén schuift met zijn buik over de wei tegenover Coudewater en komt tot stilstand. Zoals Jonas uit de bek van de walvis, zo stappen vier Engelsen uit de muil van het zweefvliegtuig, waarna een kleine gevechtswagen volgt. Ze stappen in en rijden in een oogwenk weg, richting Heeswijk, waar de Amerikaanse tanks staan.

Ook de volgende dag komen nog vele zweefvliegtuigen over. De Duitsers krijgen het blijkbaar te warm en vertrekken van Coudewater

Ook De Dennen kreeg een aantal voltreffers

naar Den Bosch, na eerst hun schulden te hebben betaald.

Daarna worden twee gewonde Duitsers binnengebracht, die ons ter verpleging worden achtergelaten. Op 19 September komen er twee gewonde Amerikanen en een Engelsman bij, (afkomstig van de in Rosmalen gestrande Rode-Kruis trein) die tezamen worden verpleegd op Veldzicht 1.

Coudewater ligt nu in de greep van de oorlog. De Amerikanen staan bij Heeswijk, terwijl bij Oss de troepen klaar staan om door te stoten naar Den Bosch,

In de wei bij Tibosch aan de overkant staan 4 zware Duitse kanonnen, die regelmatig schieten. De Amerikaanse en Engelse gewonden maken het slecht en worden op 21 September naar Den Bosch afgevoerd. Het licht valt uit, zodat we 's nachts zonder zitten en we hebben nog slechts enkele pakken kaarsen.

De Duitsers eisen op 'n nacht de boerderij op. De granaten vliegen in het rond. 1 Oktober is een nacht van verschrikkingen. Granaten vliegen over, het terrein hangt vol kruitdamp, de polikliniek en de apotheek worden door granaten getroffen, ramen en kozijnen worden eruit gerukt. Er is veel glasschade aan de Beek, de oude kapel, Peppelhof, verpleegstershuis, Parkzicht en Vijverberg.

Op 3 Oktober wordt er 's nachts onophoudelijk geschoten, er zijn voltreffers op de Loofert bij kamer 26, op de Dennen, Veldzicht en ketelhuis.

Het is niet langer verantwoord de bewoners boven de grond te laten slapen en zo wordt met spoed besloten welke kelders geschikt zijn.

Onderstaand gedicht is door kelderbewoners gemaakt. Op welke melodie het gezongen werd is niet bekend:

KELDERLIED

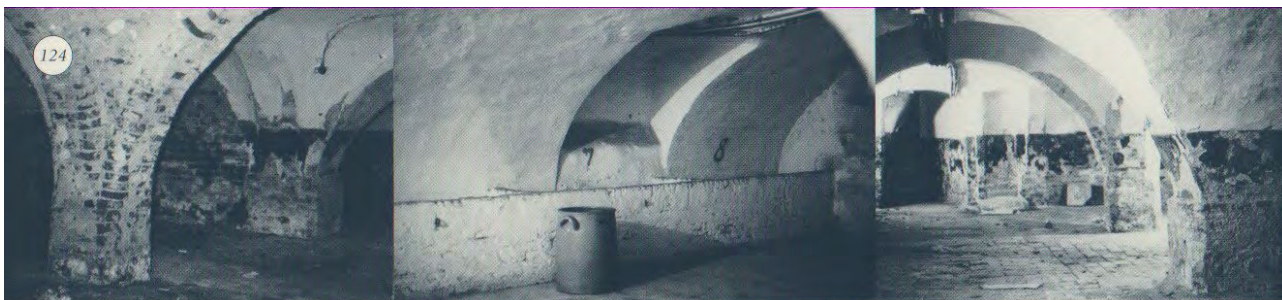
*Op 'n nacht, ja heus 't is waar
Was Coudewater in gevaar
Granaten floten heen en weer
Iedereen was op de been
Tjoep in de kelder, daar gaat ie dan
Boven blijven loopt gevaar*

*Doktoren hadden het gauw beslist
Weldra naar 'n plaats gevist
Waalzaal 11 en de kapel
Beiden, dat beviel hun wel
Tjoep de kelder in, vooruit dan maar
Boven blijven loopt gevaar*

*Dan zonder water, dan zonder licht
Toch deed iedereen zijn plicht
Van 's- morgens vroeg tot 's-avonds laat
Stond de stichting er paraat
Tjoep de kelder in, vooruit dan maar
Boven blijven loopt gevaar*

*Tommy's hier, het leed is gedaan
We kunnen weer naar boven gaan
Weldra wappert rood-wit-blauw
En we zijn weer uit de kou
Tjoep uit de kelder, daar gaat ie weer
Er zijn geen granaten meer*

In de vloer van de conversatiezaal der Eerwaarde Zusters wordt een gat gezaagd en nog dezelfde avond slapen de bewoners van de Loofert en Sonnevank daar onder de vloer, matrassen worden aaneen geschoven. Men kan er niet rechtop staan en er is geen licht en geen toilet. Als u dit leest, kunt u zich geen flauwe voorstelling maken van de moeilijkheden welke toen overwonnen zijn. In de gangen van het klooster liggen de patiënten van Vijverberg. Ook de officiële

De kelders die veelvuldig als schuilkelders werden gebruikt. In deze ruimten zijn tijdens de oorlog drie kinderen geboren: Edward Gillis, Theo van der Plas en M. Baars

schuilkelder onder Boskant ligt vol. Daar staan ledikanten. De eerwaarde Zusters slapen op de grond, dwars onder de bedden. In de kelders krijgen de patiënten koorts en diarree. Er wordt een ziekenzaaltje ingericht op de begane grond van Sonnevank.

Iedere dag zijn er weer Duitsers, die gebouwen of delen ervan opeisen, zodat op 6 Oktober weer een verbandplaats wordt opgericht in Milla de Kampen. Op 10 Oktober moet Berlicum worden ontruimd, wegens spionage en sabotage der bevolking. De hele dag door trekt deze bevolking door een druilige regen langs Coudewater, gepakt en gezakt, richting Den Bosch. Het is een bijzonder triest gezicht. Alleen ouden van dagen, zieken en zwangere vrouwen mogen van de Duitsers op Coudewater worden ondergebracht. Er wordt een groot lazaret ingericht (matrassen op de grond) op Veldzicht 11. De zieken worden door ons verzorgd.

's Nachts blijven de granaten gieren. En overdag worden onze koeien uit de wei door de Duitsers meegenomen. De patiënten krijgen weerzin tegen de kelders, de werkplaats wordt weer bezet door de Duitsers. De moeilijkheden stapelen zich meer en meer op en we snakken allen naar de bevrijding. Op 14 Oktober is er 's-nachts een voltreffer op Peppelhof door de plafonds heen, maar de in de gang gelegen patiënten krijgen alleen maar wat kalkbrokken op hun bedden, niemand wordt geraakt.

Op 16 Oktober wordt in de wijnkelder onder het hoofdgebouw (waar boer Gilles uit Berlicum zich verstopt had met zijn gezin) een zoon gebo-

ren. De kelders worden vochtig, de diarree neemt toe. De patiënten kunnen slechts enkele uren worden "gelucht", terwijl de granaten blijven gieren.

Op 23 Oktober slaat een granaat een groot stuk uit de sacristie van de nieuwe kapel. Op het aardappelveld wordt een man (v.d.Broek) gedood en wordt begraven. Truitje van de Plas bevalt van een zoon, weer in de wijnkelder.

Granaten slaan in op de wei en op de heuvel bij de vijver. De Engelsen zijn opgerukt tot het klooster der Eerwaarde Paters in Nuland.

23 Oktober 1944 was de laatste dag van de Duitse bezetting op Coudewater.

Omdat 's avonds, toen iedereen weer in de kelder was, de hel los brak, werd alle onderling contact met anderen verbroken.

Ik kan dus slechts een persoonlijk relaas doen over datgene dat ons te wachten stond in de nacht van 23 op 24 Oktober. De geneesheer-directeur, Dr. H. Schade, zat in zijn eigen huis-kelder. Dr. Ribbeling verbleef in eigen souterrain, dat van buiten was gebarricadeerd met honderden zandzakken. Daar ik in mijn

Verpleegster Irma Bosman die door een granaatscherf werd getroffen en later overleed

kelder was getroffen door een granaatscherf en bijna alle ruiten vernield waren, sliep ik de laatste oorlogsweek in de schuilkelder onder Boskant, in het voorportaal bij de trap. We hoorden duidelijk het neerkomen en ontploffen van de Engelse granaten in de omgeving.

Rond 10 uur 's-avonds werd ik gewaarschuwd, dat in de zusterkapel een verpleegster was getroffen, die samen met een dochter van mijnheer Kortenhorst, dekking had gezocht onder de banken in de zusterkapel. Aan alle kanten gierden de granaten buiten. Op het onverlichte, stikdonkere terrein botste ik steeds tegen groepjes Duitse soldaten, die in verwarring dekking trachtten te zoeken, maar ik bereikte heelhuids de kapel, waar de toenmalige Rector, Pater Remigius, reeds bezig was met de bediening.

Pater Remigius was de enige die in deze verschrikkelijke nacht bovengronds verbleef en in de sacristie zat te bidden. Als hij meende dat er maar ergens hulp nodig was, liep hij het terrein op. Wat hebben we hem bewonderd.

Een granaatscherf bleek het bovenbeen van de verpleegster in de lies bijna te hebben afgesneden. Met de middelen, die bereikbaar waren, boden we zo goed mogelijk Eerste Hulp en brachten haar per brancard naar de gang van Boskant, vlak voor de ingang naar de schuilkelder.

Zuster Callixta bleef die nacht bij haar zitten, terwijl ik vanuit mijn voorportaal de hele nacht contact met haar hield, omdat het verband van de verpleegster steeds meer ging doorbloeden. Ik kon niet naar haar gaan kijken, omdat ik op de terugweg van de kapel naar Boskant mijn voet in het duister verzwikte en op een been verder moest. Ik wist, dat ik een fractuur in mijn voet had, want lopen was onmogelijk. In de schuilkelder werd met de Zusters en enkele onderduikers uit Berlicum raad gehouden en de mogelijkheid overwogen, om de verpleegster per brancard, lopend naar Den Bosch te vervoeren, met alle kans, dat alle begeleiders, met de verpleegster, het leven er bij zouden verliezen. De Duitsers trokken terug naar Den Bosch terwijl er veel granaten vielen.

Het werd een bijzonder zware beslissing om de verpleegster hier te houden, maar er was geen andere weg mogelijk. Nauwelijks terug op Boskant, viel er een granaat in de tuin van die afdeling. De scherven vlogen dwars door de afdeling heen en vernielden alle ruiten van de tegenover liggende badkamer.

Tegen middernacht werd er op de ijzeren deur aan de tuinkant van de schuilkelder gebonsd. De zusters deden open en een aan het hoofd gewonde Duitse soldaat strompelde binnen. Weer werd raad gehouden en weer stonden we voor een zware beslissing. Men moet het meegemaakt hebben om te beseffen, dat een Duitse soldaat in de kelder een bijzonder groot gevaar betekende, indien de Engelsen straks zouden binnen vallen. Na lang overleg werd de soldaat weer buiten gezet. Het kon niet anders.

Tegen de morgen hoorden we van verre een vreemd gerommel, dat veroorzaakt werd door aanrollende en schietende tanks.

's Morgens om 7 uur stonden enkele Canadese soldaten aan de deur van de schuilkelder. We waren bevrijd! Er werden sigaretten uitgedeeld, waarvan we zo lang verstoken waren geweest. De verpleegster verkeerde in vrij slechte toestand en werd onmiddellijk door de Canadezen naar Eindhoven vervoerd, waar ik haar later enkele malen bezocht. Ze heeft echter het Leven niet mogen behouden. Zelf werd ik, omdat de grote weg naar Nijmegen niet te gebruiken was vanwege het troepen vervoer, per ambulance naar Oss gebracht. Dwars door de weilanden heen slingerend tussen de Duitse mijnevelden door, die door een grote cirkel van witte lapjes gemarkeerd waren. In Oss kreeg ik gips en moest een nacht in het ziekenhuis blijven, zodat ik de bevrijdingsroes op Coudewater helaas niet heb kunnen meemaken.

De oorlog was hiermede niet afgelopen, want nu en dan kwamen Duitse granaten over, welke van over de Maas werden afgeschoten. Een viel er achter mijn huis, maar bracht verder geen schade. Nog steeds zijn er enkele oorlogswonden op Coudewater te zien en wel links en rechts in het plafond van de dokterskapel.

Enkele foto's uit 1942 van de aankomst van geëvacueerde patiënten uit het psychiatrisch ziekenhuis Duinenbosch uit Castricum en Rosenborg uit Den Haag. Deze patiënten zijn tot aan het einde van de oorlog op Coudewater gebleven

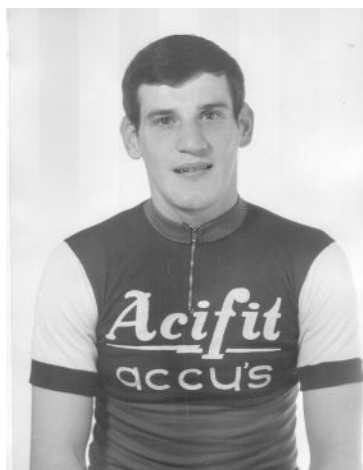

De historie van de wielersport in Rosmalen (4)

Ad Tibosch

Met dit artikel vervolgen wij de imposante wielercarrière van onze plaatsgenoot Peter van den Donk. Rosmalla nr. 1 van jaargang 18 eindigde met het wielerjaar 1970. Het jaar dat gelet op zijn indrukwekkende resultaten, vooral behaald in de klassieke wedstrijden, terecht als zijn “kroonjaar” mag worden gekwalificeerd.

WIELERSEIZOEN 1971

Peter bleef zoals ook voorgaande jaren de Acifitploeg trouw. Van de zijde van de directie van de wielerploeg wordt vermeld dat dit jaar het allemaal wat soberder van opzet zal zijn, omdat er niet meer wordt gewerkt met een compagnonschap met een andere sponsor. Interne problemen die in het verleden hadden plaatsgevonden, had de directie van Acifit doen besluiten alleen door te gaan. Toch was ploegleider Piet Liebrechts er weer in geslaagd om een rennersveld van goede kwaliteit bij elkaar te brengen, aldus het persbericht. Genoemd worden de volgende renners: Cees Priem, Juel Bruessing, Cor Leunis, Ben Jurriaans, Frans van de Ruit, Henk Stander, Ferry van der Vleuten, Ko Blok, Nico van Hest, Jan Bakker, Peter van der Donk, Peter van Doorn, Gerrie Fens, Anton Werner, Hennie van Zandbeek en de “neofieten” Wim Albersen en Frank Liebrechts. Ook toen werd aan teambuilding gedaan door op zaterdagmorgen 20 februari 1971 een gezamenlijke dis te houden, waaraan ook enkele genodigden mochten aanzitten.

CRITERIUMS

Het Seizoen 1971 begon op 7 februari 1971 in de polder van Vlijmen met de eerste rit van de uit vier wedstrijden bestaande voorjaarscompetitie, een initiatief van de samenwerkende wielersportclubs : Gerrit Schulte, De Komeet, De Windmolens en De Zwaluw. Ossenaar Nol van Uden was alle renners in de laatste ronde te snel af en won met ruime voorsprong. Peter van der Donk werd tweede vóór Bart Solaro. Op 14 februari werd in de polder van Macharen de tweede rit verreden die nu door onze plaatsgenoot werd gewonnen vóór Nol van Uden. Ook nu werd Bart Solaro weer derde. Dat deze competitie door de renners serieus werd genomen blijkt wel uit het feit dat dezelfde renners steeds voorin eindigden. Zo werd Bart Solaro in de derde rit op 21 februari in de polder van Geffen eerste en Peter van den Donk behaalde de tweede plaats. Op zondag 28 februari vond in de polder van Rosmalen de finale plaats. Deze finale werd ook gewonnen door onze plaatsgenoot. Met deze constante reeks in deze voorjaarscompetitie behaalde hij uiteraard de eerste plaats in het eindklassement.

In het districtskampioenschap op 7 maart 1971, verreden in Geffen, reed Peter lek.

In het criterium van Vosselaer (B) behaalde Peter op 14 maart 1971 de 2^e plaats, achter de Belg Marc Verbeek, die later een zeer succesvol profrenner zou worden.

Naast de vele klassiekers en meerdaagse wedstrijden – waarover later meer – kwam hij in dit seizoen nog uit in een groot aantal plaatselijke cursen.

In de matrix op volgende pagina's zijn behaalde resultaten vermeld.

DATUM	PLAATS	KLASSERING
21 maart	Oud-Turnhout	Gestaakt na ca. 60 km
28 maart	Haarsteeg	2 ^e plaats, verslagen in eindsprint door Marcel Pen- nings, die destijds ook een veelbelovende langebaan- schaatser was.
12 april	Rosmalen	In peleton geëindigd, nadat hij in de laatste ronde werd teruggepakt door het peloton. Ook onze plaats- genoot Wim Veekens eindigde in het peloton.
17 april	Zaandam	1 ^e plaats in het zogenaamde afwachtingscriterium. Pe- ter kon daarvoor nog inschrijven, omdat hij in de Ron- de van Noord-Holland na 50 meter lek had gereden en niet snel genoeg een nieuw wiel kreeg aangereikt.
18 april	Oud-Gastel	5 ^e plaats
25 april	Geffen	In peloton geëindigd
29 mei	Puttershoek	7 ^e plaats
30 mei	Sint Oedenrode	2 ^e plaats op 22 seconden van winnaar J Adriaans uit Haps
31 mei	Haaren	3 ^e plaats achter Mari van Venrooij uit Heesch en Adrie van Hest uit Tilburg
6 juni	Hoogerheide	2 ^e plaats achter J. van Rossum
16 juni	Zuilen	19 ^e plaats
20 juni	Oss	5 ^e plaats
23 juni	Overvecht	2 ^e plaats achter Cor Leunis
27 juni	Veghel	Na val niet geklasseerd
28 juni	Luijksgestel	8 ^e plaats

DATUM	PLAATS	KLASSERING
29 juni	Dieren	In peloton geëindigd
3 juli	Herenhout(B)	16 ^e plaats
4 juli	Berlicum	1 ^e plaats (zie foto van huldiging elders in dit artikel)
11 juli	Lage Zwaluwe	Geen prijs gereden
12 juli	Sint Michielsgestel	In peloton geëindigd
19 juli	Philippine	9 ^e plaats
21 juli	Acht van Chaam	18 ^e plaats
24 juli	Afferden	7 ^e plaats
25 juli	Beek en Donk	Gevallen
26 juli	Duizel	8 ^e plaats
27 juli	Gorinchem	In peloton geëindigd
31 juli	Oud-Vossemeer	17 ^e plaats
1 aug	Goirle	Uitgevallen (vork gebroken)
7 aug	Willemstad	7 ^e plaats
8 aug	Boxtel	18 ^e plaats
11 aug	Zeist	In peloton geëindigd
14 aug	Nieuwendijk	Lek gereden
15 aug	Nistelrode	2 ^e plaats
16 aug	Zutendaal(B)	12 ^e plaats
18 aug	's-Gravenzande	Na ca 90 km gestaakt.
21 aug	Zuidland	10 ^e plaats
22 aug	Vlijmen (Vliedberg)	Lek gereden
5 sept	Nuland	In peloton
30 aug	Budel	3 ^e plaats

NEDERLANDSE KLASSIEKERS

4 juli 1971: Huldiging 1e plaats in Criterium Berlicum

Duyker, Oosterhof, Botterhuis, Van der Loo, Bruessing, Schür, Van den Donk, Kuiper en Hassink.

Op 13 maart 1971 werd de eerste klassieker georganiseerd, te weten: De Ster van Zwolle. Hoewel hij tijdens de cours tesamen met Fedor den Hertog ontsnapte uit het peloton, kon hij in de finale niet echt meestrijden voor de ereplaatsen. Dit was wel weggelegd voor zijn ploeggenoot peloton Bruessing, die in de finale alleen op de finish kwam. Onze plaatsgenoot klasseerde zich als 11^e.

Op 20 maart 1971 werd de Klassieke Ronde van Zuid-Holland verreden, waaraan uiteraard ook de Acifit-ploeg deelnam. Peter van den Donk was daarin ook opgenomen. Winnaar werd Cees Swinkels en ook hier kon Peter zich niet echt in de finale mengen.

Een gesloten spoorwegovergang in Zoetermeer veroorzaakte een vertekend beeld van de wedstrijd. Peter eindigde in het peloton, doch de kopgroep van 10 man was toen al gepasseerd. Peter werd uiteindelijk 13^e.

Als “Koning van de klassiekers van 1970” was Peter het uiteraard aan zijn stand verplicht om ook in het klassiekerseizoen 1971 als gearriveerde wielrenner uit te komen en op niveau te presteren. Dat hij ook in KNWU-kringen in sportief opzicht goed stond aangeschreven, bewijst het feit dat hij door KNWU-wegcoach Joop Middelink werd opgenomen in de ruwe selectie voor de ploegentijdrit tijdens het komende wereldkampioenschap op de weg, dat eind augustus in Noord-Italië werd gehouden.

De voorbereiding daartoe gebeurde met volledig gesubsidieerde steun van het Nederlands Olympisch Comité.

Zo werd grote aandacht besteed aan de maatschappelijke begeleiding van de sporters. Verder kregen de renners die uitkwamen in grote wedstrijden premies uitgekeerd bij wijze van gedeelde inkomsten in criteria. Ook werd de medische begeleiding aanzienlijk verbeterd en werd de medische staf aanzienlijk verjongd.

Al met al goede sportieve vooruitzichten voor onze dorpsgenoot in 1971.

Voor de ploegentijdrit op de weg werden voorlopig 11 renners door Middelink geselecteerd, te weten: Den Hertog, Priem,

Ook dit seizoen werd er door de KNWU weer gecontroleerd op doping, getuige onderstaand geschrift.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE WIELREN UNIE
NATIONAAL LEIDENDE ORGANISATIE VOOR DE WIELRENSPORT ERKEND BIJ KONINKLIJK BESLUIT VAN 2 FEB. 1928 No. 39
STATUTEN LAATSTELIJK GOEDGEKEURD BIJ KONINKLIJK BESLUIT VAN 9 JANUARI 1957, No. 34
AANGESLOTEN BIJ DE UNION CYCLISTE INTERNATIONALE, MET NEDERLANDSCH OLYMPISCH COMITÉ EN DE NEDERLANDSE SPORT FEDERATIE
GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE, NIEUWE UITLEG 15 — TELEGRAM-ADRES: „WIELRENUNIE“ — TELEFOONNUMMERS 11 17 11 — 11 14 43
POSTREKENINGNUMMER 111711 — BANKIER: MEES & HOPE, T.G.V. NR. 25.74.60.101

Gedeeft bij beantwoording onderstaande aanwyziging te vermelden.
AFDELING: S.C.
No.: CVD
Onderwerp: Dopingcontrole

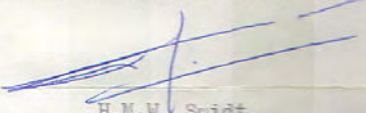
De heer P. v.d. Donk
Jhr. de la Courtlaan 7
Rosmalen

'S-GRAVENHAGE, 24 maart 1971

Mijnheer,

Met voldoening bericht de Sportcommissie U,
dat het onderzoek op gebruik van verboden stimulerende
middelen gehouden na afloop van de Ster van Zwolle heeft
uitgewezen dat bij U genoemde stoffen niet zijn aangetroffen.
De Sportcommissie vertrouwt dat U ook in de toekomst
op deze wijze de wielersport zult blijven beoefenen.

Hoogachtend,
Namens de Sportcommissie

H.M.W. Smidt,
directeur

Op 4 april 1971 werd de Omloop van de Baronie verreden, die werd gewonnen door Brabander (Oploo) Piet van Katwijk, vóór Arie Hassink. Peter van den Donk werd 6^e op 20 seconden van de winnaar. Nog geen week later - op 10 april - moest het wielercircus weer aan de bak in de Ronde van Drenthe. Winnaar werd Acifit-ploeggenoot Juul Bruessing. Peter werd 25^e op 10 minuten en 54 seconden.

Op 24 april 1971 werd volgens het tijdschrift "Wielersport" een druipnatte Ronde van Gelderland verreden. Peter werd 4^e in de einduitslag, zonder dat hij zich in de wedstrijd echt in de strijd kon mengen. Evenals in Zuid-Holland was Cees Swinkels de snelste van de gehele meute, omdat hij met Jans Vlot weg kon blijven uit de greep van het jagende peloton. In de sprint versloeg hij Vlot.

Op 16 mei 1971 werd de Omloop van de Kempen verreden. In het verslag van deze wedstrijd opende het Brabants Dagblad met de kop: "Omloop van de Kempen" spoelde bijna weg..". Deze kop doelde op hevige regen- en onweersbuien die deze Brabantse wielersporters hadden geteisterd. Naast de regenval werd de wedstrijd ook sterk beïnvloed door een grote valpartij, waarbij 20 tot 30 renners betrokken waren, waaronder tal van favorieten, dus ook Peter van den Donk. Toch wist deze na een grote krachtsinspanning weer terug te komen in het peloton dank zij groots en sterk rijden, aldus het Brabants Dagblad. Winnaar werd Arie Hassink, Peter werd uiteindelijk 11^e.

In 1971, tijdens de Ronde van Midden-Zeeland, gaat onze dorpsgenoot aan leiding van een kleine vluchtgroep die helaas niet weg zou blijven

ommezien telde het tweetal, dat voor de wind uit een snelheid van omstreeks 70 km per uur ontwikkelde(!), meer dan een halve minuut. Iedereen dacht al dat 't "gebakken" was, maar hoe bestaat het: beide koplopers kregen met lekke banden af te rekenen. Bij Van den Donk paste niet zo vlug een reservewiel, bij Bal moest zowel het voor- als het achterwiel worden vervangen. De groep daverde vol leedvermaak langs het tweetal".

Peter zou uiteindelijk weer als zesde eindigen, op slechts 10 seconden achterstand van winnaar Marcel Penings, die in die tijd ook als een veelbelovend langebaan wedstrijdschaatser bekend stond.

Op 26 juni 1971 werd de toen traditionele "Mierlosche Kersenronde" verreden. Uit het krantenbericht bleek dat Peter van den Donk ook hier deel uitmaakte van een sterke kopgroep van zeventien renners, waarin uiteindelijk de vierkoppige formatie van de Amstelploeg uitmaakte wie er ging winnen. Gerrie Kneteman werd winnaar, 2^e werd John Cornelissen en Peter van den Donk werd 3^e op 53 seconden.

Het klassiekerseizoen naderde zijn einde. De voorlaatste wedstrijd op 28 augustus was de Vierstromenland-

3 juni 1971 was het toneel van de Ronde van Midden-Nederland, waarvoor ook Peter van den Donk door zijn ploegleider was geselecteerd. Wielersport nr.19 van de 20^e jaargang deed uitvoerig verslag van deze wedstrijd, waarin vermeld werd dat Peter verschillende keren trachtte uit het peloton weg te komen. Peter van den Donk werd uiteindelijk eervol zesde, op 7 seconden achterstand van winnaar Jan Hordijk.

Ook in de Ronde van Midden-Zeeland die op 5 juni 1971 werd verreden, "een volwaardig evenement", kopte Wielersport nr.19 van de 20^e jaargang, verrichtte onze Peter een hoofdrol. De verslaggever van de Wielersport vertrouwde deze lyrische beschouwing aan het papier toe:

"De groep werd nog meer gezeefd, er kwamen meer lossers. Vooraan pogingen in overvloed van onder andere ook nog het viertal Van Stralen, Van den Donk, De Waal en Van den Bunder, waarbij Van de Laar zich nog aansloot. Dan opnieuw Bal, nu met v.d. Laar en Kamper, totdat een alles splijtende demarrage van Peter van den Donk met Kees Bal in Colijnsplaat (156 km) ineens de beslissing geleeke. Binnen een

ronde, waarin Peter van den Donk weer excelleerde, maar met zoveel pech moest afrekenen, dat hij wel een ereplek behaalde, doch niet de door hem zo begeerde eerste plaats. In het wielerverslag werd de naam van onze dorpsgenoot vele malen genoemd en werd hij zelfs gekwalificeerd als “de generaal onder de amateurs”. De eerste lekke band kon Peter nog opvangen, doch lek rijden in de laatste bocht voor de finish was ook voor hem teveel. Op 24 seconden achter winnaar Dick Groen haalde hij toch nog het podium.

De laatste wedstrijd van het Klassiekerseizoen was De Omloop van het Zuiden, een wedstrijd over 165 km. Ook in deze wedstrijd zat Peter regelmatig voorin en zat ook in de kopgroep van 25 renners, die uiteindelijk om de eer gingen strijden. Henk van de Laar won, 2^e werd Jan Breur en 3^e Peter van den Donk.

MEERDAAGSE EN INTERNATIONALE WEDSTRIJDEN

Op 31 maart 1971 werd in België de traditionele wielercours Gent/Wevelgem verreden, waaraan Peter ook deelnam, maar geen echte potten kon breken. Hij finishte op de 53^e plaats.

Op 1 en 2 mei werd in Engeland de “Greenall Whitley International Grand Prix” verreden (**foto**), een tweedaagse etappewedstrijd, waarvoor ook een Nederlandse ploeg werd uitgenodigd, onder leiding van ploegleider Jan Kuiper. Dit team was uit de volgende renners samengesteld:

Fedor den Hertog, Cees Priem, Peter van den Donk en Henk Stander. Aan deze wedstrijd werd deelgenomen door 15 teams.

De eerste etappe op 1 mei 1971 ging van Warrington naar Rhijl (zie foto) over heuvelachtig terrein met een lengte van 166 km. Phil Edwards – woonachtig in Nederland – werd 1^e met Fedor den Hertog als goede 2^e. Het peloton met de overige Nederlanders finishte op 1.07 min.

De 2^e etappe op 2 mei 1971 ging van Rhijl naar Salford en had een lengte van 188 km. Deze etappe werd gewonnen door Henk Stander. Deze was kort voor de finish weggesprongen uit een tien man sterke kopgroep. Peter van den Donk werd op 15 sec. 4^e, Fedor den Hertog 9^e

en Cees Priem 16^e. Eindoverwinnaar werd Phil Edwards met onze landgenoten op de volgende plaatsen: 5^e Fedor den Hertog op 38 sec., 7^e Henk Stander op 42 sec., 8^e Peter van den Donk op 1.17 min en 15^e Cees Priem op 1.27 min. Het Nederlandse team werd fraai

winnaar van het algemeen ploegenklassement.

Van 7 tot en met 13 mei werd Olympia's Ronde van Nederland 1971 verreden, waarvoor ook weer de Acifit ploeg werd uitgenodigd met Peter van den Donk in haar gelederen. In een uitvoerige voorbeschou-

wing in het Brabants Dagblad blikte Peter van den Donk vooruit op zijn verwachtingen tijdens deze belangrijkste Nederlandse meerdaagse etappewedstrijd. Er werd destijds veel ruimte in de media voor de visie van onze dorpsgenoot ingeruimd, omdat hij in een aantal jaren de Nederlandse amateurwielertop had bereikt. Door de betreffende verslaggever werd hij getypeerd als een gevreesd temporijder. Daarom werd er in de klassiekers door de concurrenten scherp op hem gelet en zochten deze graag het wiel van onze tempobeul. Zelf zei hij daarover: "Ik wil gerust beginnen aan een demarrage. Als er dan een paar goede jongens meegaan, zijn er mogelijkheden, maar ik vertik het om de mannen op sleeptouw te nemen. Die tijd is geweest". Verder gaf hij aan dat hij ongewild op jonge leeftijd al voor grote keuzes werd gesteld, omdat hij naast de wielersport samen met zijn oudere broer Berry ook intensief bezig was met het runnen van een wegenvoerbedrijf met ongeveer 45 werknemers. Dit betekende dat hij 's morgens al om kwart over zes op de werf moest zijn om zijn mensen aan de slag te helpen. 's middags evenwel trainde hij, vaak met Berlicummer en ploeggenoot Peter van Doorn, destijds een snelle baansprinter, die ook Nederlands kampioen in die discipline werd. 's Avonds om half negen ging hij naar bed om de nodige rust te nemen. In dat interview durfde Peter geen voorspelling te doen over de eindwinnaar van Olympia's Ronde. Wel kondigde hij aan dat hij zo mogelijk ook vol zou gaan voor zijn eigen kansen. Verder zat hij nog in de voorlopige selectie voor de ploegentijdrit voor de WK op de weg en maakte hij een goede kans voor deelname in de ploeg voor de individuele wereldtitel op de weg. Ook zei hij nog te dromen van deelname aan de Olympische Spelen te München. "Daaraan deelnemen is voor een sportman toch het mooiste dat er is," zei hij.

VERSLAG OLYMPIA'S RONDE VAN NEDERLAND 1971

De ploeg van Acifit Accu's onder leiding van Piet Liebrechts bestond uit: Peter van den Donk, Juul Bruesing, Cees Priem, Ben Jurriaans, Henk Stander en Frans van der Ruit.

1^e Etappe op vrijdag 7 mei 1971 van Amsterdam naar Breda over 160 km.

In deze etappe, die ontsierd werd door enkele ernstige valpartijen, werd er door het peloton hard gefietst, zodat er slechts een kleine groep kon wegfietsen, waaronder ook onze dorpsgenoot. Uiteindelijk won in de sprint Cees Koeken, vóór Cees Priem en Fedor den Hertog. Peter van den Donk werd zesde.

2^e Etappe op zaterdag 8 mei 1971 van Breda naar Bladel over 112 km.

Deze etappe was slechts 112 km, omdat er in de namiddag nog een ploegentijdrit verreden moest worden over 26 km. Wellicht was het peloton beducht voor deze namiddagklus, want de Wielersport bericht in haar verslag over de "rit in lijn" dat in deze rit verhoudingsgewijs mat werd gereden. Er werden natuurlijk wel uitlooppogingen gewaagd, doch het peloton gunde geen renner een presentje, zodat deze etappe in een massasprint uitmondde en gewonnen werd door Brabander Piet van Katwijk. Peter van den Donk eindigde in het peloton.

De ploegentijdrit werd gewonnen door Ketting-Didam in 32.22 (met bonificatie), 2^e werd Caballero in 33.05 (met bon.), 3^e werd Amstel Bier in 33.23. Acifit Accu's met Peter van den Donk werd 5^e in 34.12 min.

3^e Etappe op zondag 9 mei 1971 van Bladel naar Valkenburg-Houthem over 167 km.

Vooraf werd verwacht dat de belangrijkste Limburgse renners, zoals: Jo van de Pol, Wim Kelleners, Jo Vrancken en Mathieu Pustjens in deze etappe hun gezicht zouden laten zien. De hoofdrol werd echter vertolkt door de nog piepjonge Gerrie Knetemann (20 jaar), die op de Cauberg alles en iedereen uit zijn wiel reed en 1^e werd met een voorsprong van 23 seconden op nummer twee, Fedor den Hertog. Peter van den

Hier is Peter van den Donk in gesprek met zijn schoonvader Tinus Nicols na de etappeaankomst in Oploo

Donk eindigde in deze zware etappe in het peloton en vond zich na deze etappe terug op de 10^e plaats in het algemeen klassement. Zijn ploeg "Acifit Accu's" stond na 3 etappes 3^e op een achterstand van 1.57 minuut van het leidende team Amstel.

4^e Etappe op maandag 10 mei 1971 van Valkenburg-Houthem naar Oploo over 142 km.

Deze etappe werd verreden onder ideaal wielrenweer met stralende zon; deze dreigde echter zeer eentonig te worden, omdat er de eerste twee uur nauwelijks beweging kwam uit het peloton. Wellicht was de hoge snelheid met wind in de rug van 46 km per uur daar ook debet aan. Daarna kwam er echter vuurwerk door de vorming van een kopgroep van elf man, waarin ook Peter van

den Donk aanwezig was. Deze kopgroep kreeg zelfs een voorsprong van 1 minuut. Als deze gehandhaafd zou blijven zou onze dorpsgenoot of Mathijs de Koning in de oranje leiderstrui kunnen komen. Bij het binnenrijden van Oploo was de voorsprong echter al geslonken tot 35 seconden. Op de 23 km lange omloop over Sint Anthonis, Ledeacker en Landhorst ging de winst geheel verloren. Uiteindelijk ontsnapten vier renners, te weten: Marcel Pennings, Jan Spetgens, Pé van Stralen en de Belg August Herijgers. Marcel Pennings wist deze etappe te winnen. Peter van den Donk eindigde in het peloton.

5e Etappe op dinsdag 11 mei 1971 van Arnhem naar Nijverdal over 155 km.

Finishplaats Oploo was op deze dag niet de startplaats, maar er volgde eerst een verplaatsing naar Arnhem, waar gestart werd door het peloton, bestaande uit nog 114 renners. Door een slimme manoeuvre van ploegleider Piet Liebregts van Acifit was het peloton in twee delen uiteengebroken, waardoor drie van zijn renners in het voorste gedeelte van ca. 30 man waren vertegenwoordigd. Deze drie waren: Priem, Bruessing en Jurriaans. Vele andere ploegen met kanshebbers hadden de slag gemist. Verderop in deze etappe trachtte Fedor den Hertog met een aantal andere kanshebbers voor de eindzege nog aansluiting te vinden met de kopgroep. Maar deze actie faalde. 7 km vóór de finish in Nijverdal sprongen 3 renners weg uit de kopgroep te weten: Ben Jurriaans, Hans Koot en Kees Bal. In deze volgorde gingen zij met een voorsprong van zes seconden over de finish. Met deze actie behaalde Acifit de etappezege, maar verstevigde Cees Priem ook zijn leiderstrui. Peter van den Donk eindigde in het peloton op ca. 7 minuten achterstand, waardoor hij een goede plaats in het eindklassement kon vergeten. De rest van de ronde zou hij dus in dienst van de ploeg moeten gaan rijden. In het algemeen ploegenklassement leidde Acifit-Accu's met 4 minuut en 46 seconden op de ploeg van Brabander Jan van Erp. Ketting-Didam stond met 5 minuut en 47 seconden op de derde plaats. Het zal 's avonds wel een gezellige boel zijn geweest in het team van Acifit-Accu's.

6^e Etappe op woensdag 12 mei 1971 van Nijverdal naar Wieringen over 191 km.

Dit was de langste etappe van de ronde, maar door een vergissing van de begeleidende Rijkspolitie kwam daar nog eens 20 km bij, omdat men in de buurt van Ommen de weg kwijtraakte. In deze etappe kon de

ploeg van Peter van den Donk de oranje leiderstrui van Cees Priem consolideren, hoewel de meest gevreesde concurrent Fedor den Hertog met zijn derde plaats 5 seconden bonificatie terugverdiende op leider Cees Priem. Peter eindigde in het peloton op ongeveer vier minuten achterstand.

7^e Etappe op donderdag, 13 mei 1971, individuele tijdrit rond Wieringen over 16 km.

Samen met een ploeggenoot Jules Briessing(l) wacht Peter op de start van de tijdrit rond Wieringen in 1971

Overtuigend winnaar van deze etappe werd Fedor den Hertog met 24 seconden voorsprong op nr. 2, de Fransman Duchemin en 3^e W. Jansen met een achterstand van 1.02 minuut op de winnaar. Peter van den Donk kon geen grote potten breken in deze tijdrit en werd 60^e. Ploeggenoot en leider in de Ronde Cees Priem werd 5^e en behield ook zijn trui.

In de namiddag werd er nog een afsluitende rit over een lengte van 95 km naar Amsterdam verreden. Deze rit werd gewonnen door Piet van Katwijk, 2^e Jan Aling en 3^e Fedor den Hertog. Cees Priem behield ook in deze rit zijn leiderstrui en werd dus eindoverwinnaar in Olympia's Ronde. Tweede werd Jan Aling en 3^e Fedor den Hertog. Peter van den Donk werd in het algemeen klassement 21^e met een achterstand van 14.59 minuten op winnaar en ploeggenoot Cees Priem.

Het ploegenklassement werd gewonnen door Ket-

ting/Didam, 2^e werd Acifit met een achterstand van 40 seconden en 3^e Amstel.

Terugblikkend op deze ronde kan worden geconstateerd dat Cees Priem in de Acifit/ploeg van Peter van Den Donk al snel het kopmanschap voor zich opeiste, waardoor de rest van de ploeg meer moest gaan knechten en het voor eigen kansen rijden daardoor verloren ging.

Op 21 april 1971 was Peter van den Donk door de KNWU uitgenodigd voor een etappewedstrijd in West-Berlijn van 20 tot en met 23 mei. Zijn ploeggenoten waren: J. Hordijk uit Rotterdam, M. Bakker, Wieringerwerf en J. v.d. Burg uit Berkel. Ploegleider was F. Bos.

In de 1^e etappe van deze vierdaagse internationale wedstrijd voor amateurs werd Peter van den Donk 6^e. In de 2^e etappe reed hij lek en eindigde op ca 2 minuten van de winnaar. Dag 3 bestond uit een individuele tijdrit over 30 km, waarin Peter als 11^e eindigde.

In de namiddag werd "een rit in lijn" afgewerkt, waarin hij in het peloton eindigde. In de 4^e en laatste etappe was voor onze hoofdpersoon alleen maar rampspoed weggelegd. Zo kwam hij twee keer te vallen en reed twee keer lek. Uiteindelijk kwam hij wel over de meet, maar met een achterstand van ca. 15 minuten. In het algemeen klassement eindigde hij op de 37^e plaats.

In het Olympisch stadion van Berlijn poseert Peter met enkele ploeggenoten

Op 13 mei 1971 werd in Lierop het Brabants kampioenschap gehouden waarin Peter na ongeveer 100km afstapte.

De week daarop – 19 mei 1971 – werd in Valkenburg het Nederlands Kampioenschap gehouden. Ook daarin was onze dorpsgenoot niet succesvol, want hij stapte al na ca. 30 km af.

1971. Voordat hij moest uitvallen reed Peter van den Donk nog op kop van het peloton bij het Nederlands Kampioenschap in Valkenburg

ALGEMEEN OVERZICHT SEIZOEN 1971

In het Brabants Dagblad werd een algemeen overzicht gegeven van het seizoen 1971. Deze courant kopte dit artikel als volgt:

PETER VAN DEN DONK BESTE VAN BRABANTSE AMATEURS

Dit resultaat was tot stand gekomen door de resultaten van de amateurs in de 23 grote wedstrijden te bezien, waaronder Olympia's Ronde, Nederlands kampioenschap, klassiekers en semi-klassiekers. Hieruit bleek dat Arie Hassink uit Neede, rijdend voor de Amstelploeg, met 71 punten de eclatante winnaar was geworden. Juul Bruessing uit Bovenkerk werd 2^e met 42 punten en onze dorpsgenoot Peter van den Donk werd met 38 punten 3^e en dus de beste Brabantse wielrenner van het seizoen 1971. In het seizoen 1970 was onze dorpsgenoot nog winnaar van het klassement. De overige Brabanders met een eervolle vermelding waren: Jan Spetgens uit Someren (5e met 34 punten), Cees Swinkels uit Tilburg (6e met 31 punten) en Piet van Katwijk uit Oploo (8e met 31 punten).

Tot zover dit overzicht van de wielercarrière van Peter van den Donk. Wegens plaatsgebrek kon het jaar 1972, wat later zou blijken het laatste wieljaar van onze dorpsgenoot te worden, niet meer in dit artikel worden meegenomen. Hierop komen wij in de eerstkomende Rosmalla terug.

Voor U gehoord 48

Harry Coppens

Brulleft

De ge um te trouwe mi tweeen moet zen is 'n open deur intrappen. Een koew allinnig makt nog gin kat. Dat bruiloft iets van doen heeft met bruid moge, zonder meer duidelijk zijn. Het tweede deel van de samenstelling, loft, vereist wel enige uitleg.

Het woord bruiloft is samengesteld uit bruid en loop. En loop nu betekent, dat deel van de huwelijksplechtigheden, waarin de bruid uit het ouderlijk huis (in snelle loop vanwege het gevaar van demonische machten) naar dat van de toekomstige echtgenoot werd gebracht. Mogelijk staat loop alleen maar voor het plechtige afhalen.

Van 'n brulleft kumt 'n brulleft wurt 'r wel 's gezeed. Nou hoeft dè niej alted ut te komme, en zeker niej op den dag van vandaag nu de jeugd veul meer contact hi mi mekaar ès vruger – *es ge toen toevallig eens 5 meter mi 'n mèske dur 't durrep hat gefietst, dan hadde de volgende dag al vaste verkering*– mar vruger toch wel negen van de tien keren. Zo is 't in feite òk mi Dienneke van Hentjes geloope. Toen d'r zuster trouwde hi ze vur den uurste keer mi Toontjes gedanst en vanaf diejen tèd waar 't zogezeed vòrt òn. De's nou al weer 'n jaor of drie geleeje en toen heur grutje vrij onverwachts naor den Annenborch trok kwam de huske ineens leeg en de kosse ze hebbe esse daor zin in ha'n.

Trouwen in d'n oogsttèd

On zin ontbraak het niej, mar in den oogsttijd trouwen was zeer ongebruikelijk, want zo luidde de spreuk immers:

Een bruid in den oogst, een bieëzwerm in mèrt, is zelden we wèrt.

Tijdens de oogst was er geen tijd om te trouwen. Bij die wel trouwden in die periode was iets aan de hand. En es in mèrt de biën al gaon zwermen, dan komt er door de kou niets van terecht.

Het uiteindelijke trouwfeest was er niet minder om. 't Waar ammaol even skòn. En zelfs van de kaauwe kant ha'n ze nog 'n wërrem tweeper-soons dekbed gekreege. En mi al die druktes waare ze doodmuug toen ze 's nachts um 'n uur of drie naar huis ginge. En ze waare al blij dè ze in d'r huis niej alles overhoop ha'n gezet.

Mar ze lagen nog mar kwèllik in bed of 't bed mi matras en al begos te stèige. De smid en zonne knecht kropen onder 't bed vandaon en zen d'r levend utgekemme. Mar of bruid en bruidegom dieje naacht goewd geslaope hebbe zal wel 'n bedgeheim bléëve. Ze ha'n in ieder geval 'nnen drukke dag achter de rug Alles bè mekaar meugde wel zegge :

Ze ha'n 't zo druk gehad ès de pan mi vastenaovend.

Bruiloft uitdrukkingen

'n Dode en 'n bruid moeten moeten vlug de deur uit.

Wie 't geluk heeft gaat met de bruid naar bed (iemand die zeer fortuinlijk is)

Je kunt wel dansen al is het niet mi de bruid. (Niet altijd het beste begeren)

Als de bruid is in de schuit, zijn de mooie praatjes uit.

De bruid heeft de kat goed gevoerd.

(Zegt men als het op die dag niet regent)

Guido Gezelle: *Menig bruiloftskleed is met zwarte baai gevoerd.*

(Weten niet welk leed hen misschien wacht)

En voor hoe verre de uitdrukking: *Daar hebbe ze brulleft*

('t ruimen van de beerput, 't huske lichten) in verband kan worden gebracht met bruiloft, heb ik geen verklaring.

November

Van oudsher de slachtmaand. Alles op z'nne tijd, zoals we ook gezien hebben in het artikeltje dat hieraan voorafging. Zoals je niet trouwt in de oogsttijd, zo slacht je ook niet in juli of augustus. Maar zoals met zovele andere dingen is ook dit slachten op zijn retour. Behalve boeren waren er ook meerdere arbeiders, net name in de oorlogsjaren, die er een varkentje op na hielden. In deze periode waren met name de pastoors erg actief. Op de fiets gezeten keken ze zoekend rond naar de verspreid liggende boerderijen. Een geslacht varken opsporen was geen kunst, want dat werd niet onder stoelen of banken gestoken. Integendeel. Het geslachte varken werd hangende aan de leer in volle glorie tentoongesteld tegen de achtergevel van de boerderij zodat iedereen van dit pronkstuk kon genieten. En de boer zelf genoot het meest en met een zekere trots van deze tentoonstelling. En voor onze pastoor was het ook geen kunst.

“`n Schòn portret, M'rinus”, zin de pestoor. "Dè ist zeker en ik heb in gin jaore zo'n schòn vèrke gehad. 't Wier òk zuutjesaon tèt, want we waare `r òk zowè voort deur hinne."

En in gedachte zaag de pestoor dè vèrke 'n paor mond geleeje nog loope op d'n dries en hoopte op `n flinke kerremeney te zij nertijd. En al denkende activeerde hij z'n speekselklieren, wat M'rieneske òk niej ontging. De herder mag dan zijn schapen kennen, maar het schaap kent òk de herder en dat schaap had ook al lang bemerkt dettiej meer belangstelling ha vur 't vèrke es vur hum. En toen zin M'rienuske: "Ge weet dè ge van men ieder jaor 'n kerremeney kréégt. Ik weet 't goewd mi ouw gemaakt. Es gè 't verschil weet tusse Onze Lieve Heer en dees vèrreke, dan krèdde gè de helft."

En hoe de pestoor òk docht, hij ha gin antwoord. "'t Is toch mèkkeluk genog " zin M'rienus, O.L.Heer stierf mi z'n hoofd umhoog en dees vèrreke mi z'nne kop umblig."

De pestoor droep af mi de stert tusse z'n been. Thuis gekoome vertelde hij de kappelaon dettiej òk 's eefkes naor M'rienusse moest gaon.

Hij vertelde 'm òk over dè raotselke en hoopte dè 't hallef vèrreke toch nog op de pastorij te-rechte zò komme.

De kapelaon riej bè M'rienusse aachter de misse op en zaag 't geleerde vèrreke.

"`n Schòn schilderij, M'rienus" zinniej

"Dè zin oewe baas òk al. En gè kunt òk 't hallef vèrreke verdiene es gè me 't verschil kunt zegge tusse O.L.Heer en dees vèrreke"

De kapelaon fronste z'n wenkbraauwe en din net of iej naodocht. "Ik denk, dè'k 't weet," zinniej, "O.L.Heer is mi z'n hoofd umhoog gestùrve en 't vèrreke mi z'nne kop umblig."

"Ge zit er neeve," zin M'rienus, "Onze Lieve Heer is vur alle minse gestorve en 't vèrreke vur men alleen".

Vèrkes meuge dan wel geleerd zèn, mar `nne boer is toch, zoals spreekwoordelijk bekend, toch altèd slimmer, al leupt iej daormee niej te koop. "Dè'k weet, weet ik net zo goewd ès de pestoor, mar niej zo veul" zegt iej. Uiterlijk vertoon brengt nets op. Krul in 't haor, stront in de romme. Ge zult ze in 'n mèndje niej melken en dus niet gaauw vangen.

En dieje pestoor weet nou òk: Es ge 'nne boer wilt flessen moette 'nne andere boer meebren-gen.

Minder vlelend is het als van hen wordt gezegd: *Es ge van 'nne boer rijk wordt, dan worded eerlijk en 'n Boer is zelden te vertrouwen.* Ik vraag me af hoe het in deze met de niet-boeren gesteld is? Een bekende spreuk zegt: *Wees vertrouwd en vertrouw niemand* en toch niet: *Wees vertrouwd en vertrouw de boeren niet.*

Dat boeren nog liggeluk klagen is ook wel bekend en pastoors doen daor niej vur onder. Boeren en varkens worden knorrende vet. En es de pastoors niej mèr vragen en de boeren niej mèr klagen, dan is 't einde der dagen.

En hoewel de pestoor niet slacht, wordt toch gezegd: De pestoor slacht het beste varken. Dit werd spottend gezegd van een dikke pestoor. De pestoor slacht dus zelf niet, maar het gebruik was, dat hij van elk geslacht varken het beste deel kreeg. Zo slachtte hij dus het vetste= beste varken.

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

- Woningstichting De Kleine Meierij
Weidestraat 2, 5241 CB Rosmalen
- Boundless Business Consultancy
Veemarktkade 8, 5222 AE 's-Hertogenbosch
- Boek- en Kantoorvakhandel Robben
Molenhoekpassage 23, 5242 CZ Rosmalen
- Donatus Ond.Verz.Mij.
Hoff van Hollandlaan 8, 5243 SR Rosmalen
- Aann.bedr. P. Hoedemakers en Zn BV
De Grote Elst 40, 5246 JP Rosmalen
- Apotheek Rosmalen-Berlicum
Oude Baan 9, 5242 HT Rosmalen
- Dinos BV
Weidestraat 32, 5142 CB Rosmalen
- Timmers Bouwbedrijf BV
Heikampweg 6 5249 JX Rosmalen
- Dierenspeciaalzaak Nico v.d. Berg
Oude Baan 3, 5242 HT Rosmalen
- Croonen Adviseurs BV
Postbus 435, 5240 AK Rosmalen
- Dura Vermeer Bouw BV
Stationsplein 1, 5241 GN Rosmalen
- Lambermontgroep
Burg.Wolterstraat 1, 5241 EM Rosmalen
- Piels BV
Vinkenveld 6, 5249 JT Rosmalen
- Sanidrome Van Grinsven BV
Stadionweg 167, 5246 JT Rosmalen
- Soos Satisfaction
Fort Alexanderstraat 31, 5241 XE Rosmalen
- Dhr J. Verbiesen
Molenstraat 34, 5242 HA Rosmalen
- Gebr. Voets Weg- en Waterbouw
Vinkenveld 4, 5249 JP Rosmalen
- Foto Stijntjes
Molenhoekpassage 4, 5242 CZ Rosmalen
- Haarmode Peter van Wanrooy
Striensestraat 15 5241AW Rosmalen
- Huijbregts en Peters Notarissen
Hoff v. Hollandlaan 5, 5243 SR Rosmalen
- Cafe 't Zonneke
Hinham 36, 5246 AC Rosmalen
- W. Gloudemans BV
Hinham 117a, 5246 AE Rosmalen
- Spar Langenhuijsen
Hoogstraat 64, 5241 CT Rosmalen